

SOUKROMÁ VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ ZNOJMO s.r.o.

Bakalářský studijní program: **Ekonomika a management**

Studijní obor: **Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb**

**NEZAMĚSTNANOST V OBCI
HUSTOPEČE JAKO PSYCHOLOGICKÝ
FENOMÉN**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: **Simona VYDROVÁ**

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Jindřich URBAN, Ph.D.**

Znojmo, 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Nezaměstnanost v obci Hustopeče jako psychologický fenomén*“ vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Jindřicha Urbana, Ph.D. a veškerou použitou literaturu a další zdroje jsem řádně označila a uvedla v seznamu použitých zdrojů.

Ve Znojmě dne 26. dubna 2011

.....

Podpis autora

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu PhDr. Jindřichu Urbanovi, Ph.D. za užitečnou pomoc při zpracování bakalářské práce a také pracovníkům Úřadu práce v Hustopečích za poskytnutí potřebných informací. Mé poděkování patří i respondentům, kteří se zúčastnili mého výzkumu.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor **Simona VYDROVÁ**
Bakalářský studijní program **Ekonomika a management**
Obor **Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb**

Název: **Nezaměstnanost v obci Hustopeče jako psychologický fenomén**

Název (v angličtině): **Unemployment in Hustopeče as psychological phenomenon**

Zásady pro vypracování:

1. Vypracujte literární rešerši na téma **nezaměstnanosti jako psychologického fenoménu**.
2. Proveďte analýzu vývoje a současného stavu **nezaměstnanosti v obci Hustopeče**.
3. Proveďte kvalitativní výzkum na vzorku 40 respondentů ve věku 18 až 59 let. Zjistěte, jaké proměny na úrovni individuálního vnímání reality způsobuje problematika **nezaměstnanosti**. Jakým způsobem **nezaměstnanost** proměňuje motivaci lidí k dalším **ekonomickým aktivitám** a **důvěru v ekonomický systém**?
4. Na základě analýzou zjištěných dat vypracujte doporučení určené **politickým elitám**. Je **problematika nezaměstnanosti** spíše **motivujícím** nebo **demotivujícím faktorem** z hlediska **přístupu populace k ekonomickým aktivitám**?

Rozsah práce: 45-55

Seznam odborné literatury:

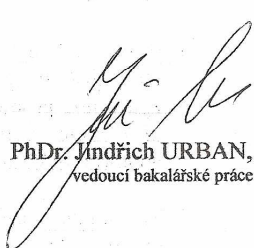
1. BUCHTOVÁ, B. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8.
2. BUCHTOVÁ, B. *Psychologické a medicínské spekty nezaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. 79 s. ISBN 80-210-2425-9.
3. MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 1994. 151 s. ISBN 80-901424-9-4.
4. MAREŠ, P., VYHLÍDAL, J., SIROVÁTKA, T. *Zaměstnání: reakce, plány, a flexibilita nezaměstnaných*. Praha: VÚPSV. Výzkumné centrum Brno, 2002. Dostupné z WWW: <<http://praha.vupsv.cz/Fulltext/ztrata.pdf>>.
5. ZLÁMAL, Jiří. *Nezaměstnanost*. In *Vybrané sociálně patologické jevy*. Praha: 2000. s. 19-35.

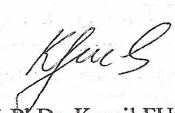
Datum zadání bakalářské práce: duben 2010

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2011

L. S.

Simona VYDROVÁ
autor

PhDr. Jindřich URBAN, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce

Prof. PhDr. Kamil FUCHS, CSc.
rektor SVŠE Znojmo

ABSTRAKT

Bakalářská práce „Nezaměstnanost v obci Hustopeče jako psychologický fenomén“ se zabývá závažným problémem, který provází celou naši společnost, a to nezaměstnaností.

Snaží se přiblížit současnou situaci na trhu práce v Hustopečích a dále vývoj nezaměstnanosti v obci v letech 2005 -2010.

Cílem práce je zjistit a poukázat na dopady nezaměstnanosti na psychiku člověka ve vybrané obci, přiblížit jaký význam má pro člověka práce a co pro něj znamená její ztráta.

V práci je definována nezaměstnanost, její vývoj a rámcově jsou uvedeny její typy. Dále se snaží přiblížit rizikové skupiny na trhu práce a státní politiku zaměstnanosti. Pozornost je věnována i dlouhodobé nezaměstnanosti.

Práce dále poukazuje na souvislost mezi nezaměstnaností a sociálně patologickými jevy, jejím vlivem na zdraví a především psychiku jedince.

V závěru práce jsou navržena doporučení, jak se chovat v případě ztráty práce a uvedena opatření, které by mohly dopomoci ke snížení nezaměstnanosti.

Klíčová slova: Nezaměstnanost, aktivní politika zaměstnanosti, dlouhodobá nezaměstnanost, rizikové skupiny, psychologické důsledky

ABSTRACT

Bachelor theses „Unemployment in the Hustopeče as psychological phenomenon“ deals with serious problem, which follow our society – unemployment.

It describes current situation at the employment market in Hustopeče and progress of unemployment in years 2005-2010.

Objective of thesis is to uncover and point out impacts of unemployment on the human physics at chosen municipality, to approach importance of employment and consequences of its loss for human.

In the thesis is defined unemployment, its evolution and types, risk groups on the employment market and state employment policy. Attention is also paid to the long-term unemployment.

Thesis suggest at connection between unemployment and phatological social effects, influence of unemployment with the wellness and especially psychic of the person.

At the close of thesis there are proposed recommendations, how to behave in the case of loss of job and there are also listed measures, which might be useful for unemployment cut-down.

Key words: Unemployment, aktive labour-market policy, long-term unemployment, risk groups, psychological consequences.

OBSAH

ÚVOD	10
CÍL PRÁCE A METODIKA	11
1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	12
1.1 Trh práce	12
1.1.1 Co motivuje nabídku práce a poptávku po práci?	12
1.1.2 Politika pracovního trhu	13
1.1.3 Zásahy státu do trhu práce	14
1.2 Definice nezaměstnanosti	14
1.2.1 Obecně k nezaměstnanosti	15
1.3 Nezaměstnanost v ekonomické teorii	15
1.4 Typy nezaměstnanosti	16
1.5 Míry nezaměstnanosti	20
1.6 Problém plné zaměstnanosti a přirozené míry nezaměstnanosti	21
1.6.1 Plná zaměstnanost	21
1.7 Dlouhodobá a opakovaná nezaměstnanost	22
1.8 Rizikové skupiny nezaměstnaných	24
2. DŮSLEDKY NEZAMĚŠTNANOSTI PRO JEDNOTLIVCE	26
2.1 Nezaměstnanost a sociálně patologické jevy	27
2.2 Vliv nezaměstnanosti na životní úroveň	28
2.3 Zkušenost deprivace	28
2.4 Zkušenosti změny času	29
2.5 Vliv na rodinu	31
2.6 Sociální izolace	32
2.7 Nezaměstnanost a zdraví	32

3. VLIV NEZAMĚSTNANOSTI NA PSYCHIKU ČLOVĚKA.....	33
3.1 Význam práce v životě člověka	33
3.2 Důležité studie zaměřené na vliv nezaměstnanosti na psychiku člověka	34
4. ANALÝZA NEZAMĚSTNANOSTI V OBCI HUSTOPEČE	38
4.1 Charakteristika okresu Břeclav	38
4.2 Hustopeče	39
4.2.1 Charakteristika města	39
4.3 Mikroregion Hustopečsko	40
4.4 Vývoj nezaměstnanosti v obci Hustopeče v letech 2005 - 2010.....	41
4.5 Struktura nezaměstnaných v obci Hustopeče.....	46
4.6 Problémové skupiny na trhu práce v Hustopečích.....	51
4.7 Kritéria úřadu práce v Břeclavi pro realizaci nástrojů a opatření aktivní politiky zaměstnanosti pro rok 2011	54
5. PRAKTICKÁ ČÁST.....	55
5.1 Cíl a charakteristika empirického šetření	55
5.1.1 Charakteristika zkoumané jednotky a metody výběru vzorku	55
5.1.2 Etická stránka výzkumu	56
5.1.3 Metoda výzkumu.....	56
5.1.4 Stanovení hypotéz výzkumu	57
5.2 Výsledky výzkumu.....	57
5.3 Závěr výzkumu, verifikace hypotéz	65
6. DOPORUČENÍ PRO NEZAMĚSTNANÉ JEDINCE.....	66
6.1 Metody zvládnání psychické zátěže.....	68
6.2 Návrh opatření, které by mohly přispět ke snížení nezaměstnanosti ve vybrané obci.....	70
POUŽITÉ ZDROJE	74

SEZNAM TABULEK.....	76
SEZNAM GRAFŮ.....	76
PŘÍLOHY.....	77
Příloha č. 1: Dotazník, záznamový arch.....	78
Příloha č. 2: Základní charakteristiky respondentů.....	86
Příloha č. 3: Teorie zvládání stresu.....	87
Příloha č. 4: Nástroje APZ, opatření APZ.....	92
Příloha č. 5: Vybrané projekty pro snížení nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji.....	95

ÚVOD

Nezaměstnanost patří mezi nejsledovanější a nejdiskutovanější jevy dnešní doby, je neodmyslitelnou součástí naší reality, neboť stabilita trhu práce nepochybně patří k prioritám všech vyspělých společností. Současně jde o jev, který působí na hospodářskou situaci státu a má vliv na celkovou atmosféru ve společnosti.

Co konkrétně znamená nezaměstnanost, jaké jsou její příčiny a jaké důsledky z ní pramení? Nezaměstnanost je spojena s existencí trhu práce, představuje důsledek a také projev nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou.

Nezaměstnanost je příčinou rozsáhlých ekonomických důsledků jak pro celou společnost, tak pro jednotlivce, přičemž jedinců se nezaměstnanost dotýká i v jiných rovinách než v té ekonomické.

Obzvláště dlouhodobá nezaměstnanost s sebou přináší řadu problémů jako je ztráta pracovních návyků a kvalifikace, sociální izolaci a úzce souvisí se sociálně patologickými jevy. Mnohým z dlouhodobě nezaměstnaných jedinců se již nikdy nepodaří vrátit zpět do pracovního procesu a stanou se tak „profesionálními pobírači dávek“.

První poznatky o důsledcích nezaměstnanosti pro člověka byly publikovány v souvislosti se světovou hospodářskou krizí třicátých let. Z výsledků těchto i pozdějších studií je patrné, že ztráta práce znamená pro postižené nejen pokles životního standardu, často hraničící až s chudobou, ale je také zdrojem frustrací a významně zasahuje do prožívání a chování nezaměstnaných.

Nezaměstnaní mají obrovské množství volného času, ale to jak s ním zacházejí je těžištěm jejich pocitů a životních strategií.

Nezaměstnanost je tedy velmi závažným celospolečenským problémem, kterému je potřeba věnovat neustálou pozornost a díky tomu jsem se tímto tématem rozhodla zabývat i ve své bakalářské práci na téma: „*Nezaměstnanost v obci Hustopeče jako psychologický fenomén*“.

Předmětem mé práce bylo zjistit, jak zvládají nezaměstnaní v Hustopečích svoji tíživou situaci, jakým způsobem se ztráta práce odrazila na jejich psychice, sociálních vztazích a také souvislosti se zdravím a sociálně patologickými jevy. Dále bych chtěla nezaměstnaným jedincům nabídnout rady, jakým způsobem se dá nezaměstnanost přežít a pomoci prostřednictvím různých metod, které pomáhají odstranit negativní dopady nezaměstnanosti. Na závěr jsem navrhla několik doporučení politickým elitám, které by dle mého názoru mohly přispět ke snížení nezaměstnanosti.

CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem mé bakalářské práce je na základě provedené analýzy vývoje a současného stavu nezaměstnanosti v obci Hustopeče a zjištění, jakým způsobem ovlivňuje nezaměstnanost psychiku jedince, navrhnout metody pro zvládnání této zátěže jak na úrovni individuální, tak celospolečenské.

Dílčí cíle:

- Charakteristika trhu práce a nezaměstnanosti
- Charakteristika rizikových skupin na trhu práce
- Seznámení s důsledky nezaměstnanosti pro jedince
- Přiblížení vlivu nezaměstnanosti na psychiku člověka
- Charakteristika zvolené obce
- Seznámení s vývojem nezaměstnanosti ve vybrané obci
- Nástin současného stavu na trhu práce ve vybrané obci
- Vyhodnocení kvalitativního výzkumu, pomocí kterého jsem zjišťovala vliv nezaměstnanosti na psychiku jedince
- Navržení způsobů, pomocí kterých by nezaměstnaní mohli lépe zvládat svoji tíživou situaci
- Doporučení týkající se snížení nezaměstnanosti, určené politickým elitám

Ve výzkumné části mé bakalářské práce jsem použila metodu hloubkových rozhovorů na vzorku 40 respondentů.

Pro vlastní účely jsem provedla dotazníkové šetření, na základě výsledků z dotazníků jsem se zaměřila na nejčastěji uváděné odpovědi a tímto směrem jsem posléze směřovala otázky v záznamovém archu.

Při rozhovorech jsem respondentům kladla otevřené otázky a odpovědi jsem zapisovala. Respondentům byl dán široký prostor pro vyjádření se ke každé položené otázce. Výsledky výzkumu byly vyhodnoceny slovně a doplněny kvantitativní složkou.

1. Teoretická východiska

1.1 Trh práce

Práce je výrobním faktorem, který je nezastupitelný při výrobě statků. Průmyslová revoluce dovedla proces rozvoje do stadia, které práci nezbavilo nezastupitelnosti ve výroбах, ale na druhé straně významně proměnilo její postavení mezi výrobními faktory. Práce opustila dominující postavení, které jí bylo přiznáno v řemeslných výroбах.

Trh práce je jedním ze vzájemně propojených segmentů tržního hospodářství. Vývoj na trhu práce je pod vlivem stejných tržních zákonitostí jako ostatní trhy, ale má řadu specifických rysů, které jsou projevem výjimečnosti výrobního faktoru práce. Práce je jedním ze zdrojů, ale neexistuje sama o sobě. Práci konají lidé, nositelé schopnosti pracovat.

Práce je vynakládání výrobního faktoru, který se nakupuje, a tím ovlivňuje náklady výroby a mzdy, vyplácené za vynakládání práce, jsou současně základním segmentem na straně poptávky v ekonomice.¹

1.1.1 Co motivuje nabídku práce a poptávku po práci?

Poptávka po práci je určena jako u každého výrobního faktoru mezním produktem, tedy mezním produktem práce. Podnikatel má zájem práci najímat, jestliže příjem z mezního produktu bude větší než náklady na její získání. Dojde-li k rovnosti, nemá zájem o dodatečné jednotky práce. Poptávka je utvářena v závislosti na množství ostatních výrobních faktorů a jejich vzájemných poměrech.

Nabídka práce je na trhu zastoupena domácnostmi a také zde platí, že ochota pracovat je výrazem poznání, že efekt, který z konání práce plyne, je větší než oběť, která je spojena s jejím konáním. Efektem vynakládání práce je mzda, peněžní ocenění vynaložené práce.

Východiskem porovnání, o které se opírá rozhodnutí o tom, zda práce bude nabídnuta, není suma peněžních prostředků (nominální mzda), ale tzv. reálná mzda. Ta vyjadřuje koupěschopnost nominální mzdy, kolik zboží a služeb si může její příjemce nakoupit.²

I když na trhu práce působí tržní mechanismus, není vývoji nezaměstnanosti ponechán volný průběh. Nezaměstnanost je společností vnímána jako významná porucha představující

¹ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 59.

² FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2. vyd. Praha: EKOPRESS, 2005. 347 s. ISBN 80-86119-94-7. s. 136.

sociální i politický problém. Proto se hospodářská politika orientuje i na cíle v oblasti zaměstnanosti.

V zásadě je při řešení problému nezaměstnanosti možno stimulovat poptávku po práci (přímo nebo prostřednictvím vlivů na tržní prostředí), nebo snižovat nabídku práce.³

1.1.2 Politika pracovního trhu

Tradičním přístupem k řešení problému nezaměstnanosti (a s ní spojené chudoby) byly charitativní aktivity. Nezaměstnanost byla dle Sirovátky až do třicátých let a Velké krize chápána spíše jako individuální problém nezaměstnaných. Až v třicátých letech byly položeny teoretické základy jejího chápání jako sociálně-ekonomického jevu. V téže době byly také položeny základy rozlišení „pasivní“ politiky zaměstnanosti (kompenzace za ztrátu výdělku v době nezaměstnanosti) a „aktivní“ politiky zaměstnanosti a pracovního trhu (přímé formy intervence na pracovním trhu nebo v ekonomice, se záměrem zvýšit zaměstnanost).

Sirovátka dále rozlišuje mezi „pasivní“ a „aktivní“ politikou pracovního trhu.

Pasivní politika pracovního trhu zahrnuje nejrůznější formy kompenzace za ztrátu výdělku v nezaměstnanosti. Původně byla vztažena ke kvalifikovaným dělníkům, kteří měli vyšší mzdy, a v souvislosti s tím také byli zahrnuti do schémat pojištění v nezaměstnanosti. Jak Sirovátka uvádí, využívala ji především odvětví citlivá na hospodářský cyklus (často exportní odvětví).

Aktivní politika pracovního trhu byla zpočátku chápána spíše jako politika zaměstnanosti a zahrnovala velice širokou škálu opatření, jež měla přispívat přímo či nepřímo k růstu zaměstnanosti a k vytváření nových míst. Byla zaměřena k nekvalifikované pracovní síle a těžila z ní především odvětví napojená na infrastrukturální investice.

Pro uvedené dvě formy je zpočátku také charakteristické spojení s odlišným segmentem pracovní síly a kapitálu.

³ FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2. vyd. Praha: EKOPRESS, 2005. 347 s. ISBN 80-86119-94-7. s. 140-141.

1.1.3 Zásahy státu do trhu práce

Lze je klasifikovat do čtyř typů:

- první typ představuje podpory v nezaměstnanosti (náhrada části ztraceného výdělku podporami ze strany sociálního státu),
- druhým typem je regulace pohybu osob na trhu práce a vstupu celých sociálních kategorií na trh práce či naopak uvolňování jiných osob z tohoto trhu (předčasné důchody),
- třetí spočívá na jedné straně v podpoře ekonomické (zejména investiční) aktivity přinášející růst pracovních příležitostí v ziskové sféře a na druhé straně v stimulaci spotřeby,
- čtvrtý typ představují aktivity ve vytváření pracovních příležitostí pomocí přímých státních výdajů ve státním sektoru včetně vytváření pracovních příležitostí v široce expandujících odvětvích sociálního státu (zdravotnictví, školství, sociální péče), které se stávají „velkým zaměstnavatelem“.⁴

1.2 Definice nezaměstnanosti

Je založena nejen na tom, že osoba schopná práce je z možnosti pracovat v placeném zaměstnání vyřazena, ale i na tom, že se se svým vyřazením nespokojuje a hledá nové placené zaměstnání. Byť i na částečný úvazek. Negativní definice nezaměstnanosti vůči zaměstnanosti současně sugeruje i předpoklad, že je nenormálním stavem oproti normálnímu trvalému regulárnímu zaměstnání. Alespoň v případě každého práceschopného jedince, který není ani příliš mladý, ani příliš starý nebo nemocný, nebo není zatížen péčí o rodinu způsobem znemožňujícím mu ze zásady placené zaměstnání přijmout. Společnost očekává, že takový jedinec bude usilovat o udržení stálého zaměstnání a v případě jeho ztráty o získání nového zaměstnání v co nejkratší možné době aktivním hledáním.⁵

⁴ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 13-14.

⁵ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 16.

1.2.1 Obecně k nezaměstnanosti

V ekonomii se za nezaměstnané považují osoby produktivního věku, které splňují dvě podmínky:

- nemají placené zaměstnání ani příjem ze sebezaměstnání, jsou dočasně uvolněny z práce a očekávají, že budou znovu zaměstnány;
- aktivně hledají práci a jsou ochotny do práce nastoupit.

Spolu se zaměstnanými (obyvatelstvo, které má placené zaměstnání nebo sebezaměstnání, včetně osob v práci nepřítomných, ale majících vazbu na zaměstnání, nemoc, mateřská dovolená aj.) tvoří ekonomicky aktivní obyvatelstvo – pracovní sílu země.⁶

Jak uvádí Mareš, nezaměstnanost není považována jen za vážný ekonomický problém, ale také za problém sociální, pokud se ovšem nestává masovou. Obvykle se vychází z faktu, že samotná existence nezaměstnanosti je vlastně přirozeným fenoménem svobodné společnosti, založené na tržním mechanismu a demokracii.

Její existence primárně vyplývá a je ospravedlněna potřebami:

- pohybu ekonomiky, který si vyžaduje i odpovídající pohyb pracovníků, což je spojeno s určitým časem, v kterém se oba pohyby vzájemně přizpůsobují;
- svobodné volby osob, jejich svobodného rozhodování o tom, zda přijmou zaměstnání, nebo zda budou existenčně závislé na jiných příjmech než na příjmech realizovaných na trhu práce, zejména na různých dávkách sociálního státu (welfare state), podporách od charitativních organizací nebo ze strany rodiny, či na příjmech z činnosti v neformální ekonomice.⁷

1.3 Nezaměstnanost v ekonomické teorii

Nezaměstnanost patří k jevům kterým je v moderní ekonomii věnována zvýšená pozornost. O jejím významu svědčí i to, že od třicátých let 20. století je nezaměstnanost jedním z prioritních témat, na které se orientuje hospodářská politika.

Mezi kořeny nezaměstnanosti a ekonomie existuje velmi blízký vztah. Je to dáno tím, že tytéž proměny, které se podílely na vzniku samostatné vědy o hospodářství, vyústily po několika

⁶ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 65.

⁷ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 16. s. 10-11.

dalších desetiletích do stadia, které je charakteristické existencí nezaměstnanosti. V poměrně raném stadiu svého vývoje byla ekonomie nucena reagovat na existenci nezaměstnanosti. Ve skutečnosti však oním původním jevem, který poutal pozornost, nebyla nezaměstnanost, ale zhoršování sociálních podmínek širokých vrstev a rostoucí bída, tedy jevy, které provázely průmyslovou revoluci, resp. zavádění strojů do výroby. Těmito změnami se dostal pod silný tlak trh práce, který sehraává v tržním hospodářství nezastupitelnou a klíčovou roli.⁸

1.4 Typy nezaměstnanosti

Při analýze trhu práce se rozlišují tyto rozdílné typy nezaměstnanosti, a to:

1) Frikční nezaměstnanost

Vzniká v důsledku neustálého pohybu lidí mezi místy či pracovními příležitostmi. Vždy existují na trhu ti, kteří byli propuštěni a v důsledku skutečnosti, že firmy vznikají a zanikají, dochází k technologickým změnám, organizačním změnám, které mohou vést k likvidaci pracovišť. Do této skupiny patří i ti, kteří dobrovolně opustili pracovní místo a hledají jinou zpravidla lépe placenou práci. Lidé opouštějí místo i z důvodu stěhování a hledají pracovní příležitost v novém bydlišti. Do této skupiny je možno zařadit i ty, kteří hledají první zaměstnání. Z výše uvedených důvodů však také vznikají nová pracovní místa. Svou roli zde hraje i nedostatečná informovanost osob hledajících práci o nabídce vhodných pracovních příležitostí. Frikční nezaměstnanost však není vnímána jako závažný problém, neboť po určité době nezaměstnaní nalézají uplatnění.⁹

2) Strukturální nezaměstnanost

Tento typ nezaměstnanosti představuje složitější poruchu. Postihuje některá odvětví či výroby a je vyvolán nedostatečnou (klesající) poptávkou po určité produkci statků. Důsledkem je klesající poptávka po práci v odvětví produkujícím výše uvedené statky a útlum těchto výrob. Útlum jedněch odvětví či výrob je doprovázen růstem výrob v jiných odvětvích či výroбах. Nezaměstnanost, která vzniká v důsledku útlumu některých výrob je však charakteristická tím, že uvolňovaná pracovní síla nalézá na trhu práce možnost uplatnění na pracovních místech vyžadujících jinou kvalifikaci, přestože v ekonomice může být počet těch, kteří práci

⁸ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 58.

⁹ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 66-67.

hledají, shodný s počtem volných míst, znamená strukturální nezaměstnanost nerovnováhu neregionálních trhů práce. Strukturální nezaměstnanost může být podmíněna existencí bariér v pohybu pracovní síly (dopravní omezení, bydlení atd.) a je hlavním faktorem ovlivňujícím regionální rozdíly míry nezaměstnanosti na trhu práce.¹⁰

3) Cyklická nezaměstnanost

Souvisí s cyklickým poklesem výkonu ekonomiky. V období hospodářských poklesů tato složka narůstá, naopak při růstu výkonnosti ekonomiky je potlačována. Vznik cyklické nezaměstnanosti je spjat s poklesem agregátní (celkové) poptávky v ekonomice. V neoklasické ekonomii ani cyklická nezaměstnanost nepředstavuje závažný problém, ale konfrontace výkladu založeného na předpokladu pružných mezd a cen v ekonomice s realitou ukazovala, že nezaměstnanost, zejména ve fázích hospodářské recese, není možno vysvětlovat pouze jako dobrovolnou.¹¹

Podle dalších hledisek rozlišujeme nezaměstnanost:

1) Dobrovolnou

Dobrovolná nezaměstnanost znamená, že je upřednostněna nějaká jiná aktivita a tedy volný čas, před konáním práce. Dobrovolně nezaměstnaní mohou mít nabídky pracovních příležitostí, ale aktivně hledají jiné, zpravidla lépe placené místo, za daných mzdových podmínek nejsou ochotni pracovat a upřednostní volný čas. Termín dobrovolná nezaměstnanost je také často užíván pro označení stavu, kdy počet nezaměstnaných je nižší nebo roven počtu volných pracovních míst. Tedy situace, kdy ten, kdo hledá práci, by mohl pracovat.¹²

2) Nedobrovolnou

Tuto poruchu vyvolává existence nepružných mezd. Je porušen čistící efekt na trhu práce. Dochází k situaci, že stav, do kterého trh vyúsťuje, neodpovídá obsahu rovnovážné situace;

¹⁰ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 67.

¹¹ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 67.

¹² FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2. vyd. Praha: EKOPRESS, 2005. 347 s. ISBN 80-86119-94-7. s. 139-140.

existují takové subjekty, které při ceně na trhu jsou ochotny uskutečnit tržní transakci (koupi či prodej), ale nemohou.¹³

Dělení nezaměstnanosti dle dalších specifik

1) Sezónní nezaměstnanost

Sezónní práce působí na vývoj nezaměstnanosti a růst nabídky práce v určitých časových obdobích.¹⁴

- Není vždy uváděna
- Konec brigád, sezónních prací
- Je nedobrovolná¹⁵

2) Regionální nezaměstnanost

Nezaměstnanost spojovaná s určitými regiony dané země, často způsobená strukturální nezaměstnaností.

3) Nezaměstnanost v důsledku reálných mezd

Nezaměstnanost způsobená příliš vysokou reálnou mzdou např. kvůli moci odborů. Nezaměstnanost v důsledku reálných mezd je dobrovolná, protože se pracující nebo jejich odbory rozhodli činit tlak na zvýšení mezd, a tak dobrovolně souhlasili s jistou mírou nezaměstnanosti z tohoto kroku vyplývající.

4) Technická nezaměstnanost

Následek přerušení technického výrobního procesu (porucha strojních zařízení, nedostatek materiálu atd.).

¹³ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 67-68.

¹⁴ FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2. vyd. Praha: EKOPRESS, 2005. 347 s. ISBN 80-86119-94-7. s. 139.

¹⁵ *Nezaměstnanost* [online]. Říjen 2005, [cit. 2010-11-08].

Dostupné z: <<http://ireferaty.lidovky.cz/305/728/Nezamestnanost>>.

5) Technologická nezaměstnanost

V důsledku inovací, které šetří lidskou práci, zejména nahrazování práce kapitálem (robotizace, rozvoj informačních technologií).¹⁶

6) Skrytá nezaměstnanost

V této souvislosti se někdy hovoří i o tzv. „skryté pracovní síle“. Skrytá nezaměstnanost je formou nezaměstnanosti, kdy si nezaměstnaná osoba nehledá práci a ani se jako nezaměstnaná neregistruje. Velkou část této skryté nezaměstnanosti tvoří obvykle vdané ženy a mladiství. Jde o osoby, které na hledání práce rezignovaly (únikem do jiného statusu – mateřství, práce v domácnosti, studium apod.), nebo si práci vyhledávají pomocí neformálních sítí či přímo u zaměstnavatelů bez registrace na pracovním úřadě.¹⁷

7) Neúplná zaměstnanost, „job stagnation“ a nepravá nezaměstnanost

Neúplná zaměstnanost znamená, že existují pracovníci, kteří musejí akceptovat práci na snížený úvazek či práci nevyužívající plně jejich schopnosti a kvalifikaci.

Neúplná zaměstnanost se rozšiřuje i proto, že se jí společnost snaží čelit masové nezaměstnanosti. Nejčastěji se jedná o zkrácenou pracovní dobu či sdílení pracovního místa, kdy se o jedno pracovní místo (a příjem z něho) dělí dvě osoby. Práce na zkrácený pracovní úvazek je výhodná i pro samotné zaměstnavatele. Znamená to pro ně snížení mzdových nákladů a větší flexibilitu.

Nepravá nezaměstnanost se týká osob, které jsou sice nezaměstnanými, ale ani tak nehledají práci a spíše se snaží vyčerpat v plném rozsahu nárok na podporu v nezaměstnanosti. Patří sem i osoby, které se registrují jako nezaměstnaní, ale zároveň pracují nelegálně v neformální a šedé ekonomice. Dle Mareše je třeba se zmínit i o jevu, který s nezaměstnaností souvisí. Jedná se o tzv. „job stagnation“, kdy vysoká míra nezaměstnanosti brzdí profesionální i prostorovou mobilitu. I lidé silně nespokojení se svojí prací nechtějí v době vysoké

¹⁶ FABUŠOVÁ, V. *Nezaměstnanost v ČR vývoj a sociální důsledky*. BRNO: Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra základů společenských věd, 2006. 80 s. 35 s. příloh.

Vedoucí diplomové práce Ing. Oldřich Králík, CSc.

¹⁷ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 20.

nezaměstnanosti riskovat problémy s hledáním jiného pracovního místa a setrvávají ve svém často frustrujícím zaměstnání.¹⁸

Dělení nezaměstnanosti z časového hlediska

- a) Krátkodobá – do 3 měsíců
- b) Střednědobá – do 12 měsíců
- c) Dlouhodobá – nad 12 měsíců

1.5 Míry nezaměstnanosti

Obyvatelstvo starší 16 let dělíme do několika skupin:

- Zaměstnaní – lidé, kteří vykonávají jakoukoliv placenou práci a rovněž ti, kteří práci mají, ale právě nepracují z důvodů nemoci, dovolených
- Nezaměstnaní – lidé, kteří nejsou zaměstnaní, ale aktivně hledají práci nebo čekají, že se budou moci do práce brzo vrátit (sezónní práce). Abychom mohli člověka považovat za nezaměstnaného, nemůže pouze o práci přemýšlet, ale musí se také hlásit na úřadu práce, kde je evidován, musí odpovídat na inzeráty a sám vyhledávat pracovní příležitosti.¹⁹

K měření nezaměstnanosti se používá míra nezaměstnanosti, která je podílem nezaměstnaných v celku práce schopné populace, přičemž je i zde v různé podobě přihlíženo k ochotě této populace pracovat. Kritérium hledání práce není například často uplatňované vůči osobám, jež vstupují na trh práce, či jsou v kategorii nezaměstnaných přechodně. Samotná míra nezaměstnanosti může být obecná, ale i specifická, jen pro jisté kategorie osob. Obecná míra závisí na faktorech ovlivňujících celou ekonomiku (ceny ropy, ekonomický cyklus, příliv nových pracovních sil na trh práce apod.).

Specifické míry nezaměstnanosti pro jednotlivé sociální kategorie závisí vždy na faktorech ovlivňujících především tyto kategorie osob (muže, ženy, mládež, příslušníky etnických minorit, manuální dělníky, určité profese apod.).

V různých zemích se pro zjišťování počtu nezaměstnaných a míry nezaměstnanosti používá různých přístupů. V zásadě však existují dva hlavní postupy zjišťování.

V prvním z nich se vychází z počtu žadatelů o práci registrovaných na pracovních úřadech.

¹⁸ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 21-22.

¹⁹ ZLÁMAL, J. *Nezaměstnanost*. In *Vybrané sociálně patologické jevy*. Praha: 2000. s. 26.

V druhém případě jsou podkladem výběrová šetření, prováděná pravidelně v populaci. Výhodou těchto šetření je, že zachycují jak nezaměstnané registrované na pracovních úřadech, tak i nezaměstnané neregistrované.²⁰

Nezaměstnanost bývá často označována za projev poruch na trhu práce a její rozsah se měří ukazatelem míry nezaměstnanosti:²¹

Míra nezaměstnanosti = počet nezaměstnaných / počet ekonomicky aktivního obyvatelstva

$$n = N / L \cdot 100 (\%)$$

- n - míra nezaměstnanosti
- N - počet nezaměstnaných
- L - celkový počet pracovních, tzn. ekonomicky aktivní obyvatelstvo

1.6 Problém plné zaměstnanosti a přirozené míry nezaměstnanosti

Plná zaměstnanost je taková úroveň zaměstnanosti, při níž neexistuje nebo je zanedbatelná nedobrovolná nezaměstnanost.²² Je většinou chápána jako stav, kdy ten, kdo chce pracovat a akceptovat přitom mzdu, kterou mu zaměstnavatelé za daných podmínek mohou nabídnout, zaměstnání vždy najde (převážná část nezaměstnanosti v této situaci je chápána jako frikční, respektive dobrovolná). Za míru odpovídající plné zaměstnanosti je považována přibližně její 2-4% úroveň. Překročení této hranice, jak směrem dolů, tak i směrem nahoru bývá většinou považováno za nežádoucí.²³

1.6.1 Plná zaměstnanost

Míra nezaměstnanosti, která odpovídá stavu rovnováhy na trhu práce. Můžeme ji chápat jako míru nezaměstnanosti, která by vznikla působením tržních sil, a kterou není možno dlouhodobě ovlivňovat nástroji fiskální a měnové politiky.

²⁰ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 22.

²¹ FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2. vyd. Praha: EKOPRESS, 2005. 347 s. ISBN 80-86119-94-7. s. 139.

²² BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 71.

²³ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 24.

Přirozená míra nezaměstnanosti odpovídá úrovni zaměstnanosti, při které je míra inflace stabilní, neroste ani neklesá.²⁴

1.7 Dlouhodobá a opakovaná nezaměstnanost

Dlouhodobá nezaměstnanost může být definována různě. Může se jednat o nezaměstnanost trvající déle než jeden rok, nebo může být použita hranice dvouletá, či jiná.

Informace o délce nezaměstnanosti je významná pro vytipování problémových regionů či sociálních kategorií.

I nízká míra nezaměstnanosti může být nepříznivá, jestliže jde z větší části o nezaměstnanost dlouhodobou. Tam, kde je míra nezaměstnanosti sice vyšší, ale obrat mezi nezaměstnanými je rychlý (nízký podíl dlouhodobě nezaměstnaných), je situace příznivější. A to jak z hlediska samotných nezaměstnaných osob, tak i z hlediska zátěže nezaměstnanosti na státní rozpočet. Je to dáno jednak nižšími požadavky na podpory, jednak faktem, že znovuzařazení dlouhodobě nezaměstnaných si vyžaduje nesrovnatelně vyšší náklady než zprostředkování práce osobám, pro které je nezaměstnanost jen krátkou životní epizodou.²⁵

Mareš dlouhodobou nezaměstnanost popisuje jako nerovnoměrnou distribuci nezaměstnanosti, koncentrovanou do určitých skupin populace, jejichž materiální i nemateriální zdroje byly vždy limitovány, a to i v těch nejlepších časech. Především jde však o růst podílu osob nezaměstnaných dlouhodobě.²⁶

Dlouhodobá nezaměstnanost dle Mareše postihuje:

- nepružnou, dlouhodobě zaměstnanou pracovní sílu (čím stabilnější měli lidé místo před ztrátou práce, tím hůře se na pracovním trhu uplatňují a tím častěji zůstávají dlouhodobě nezaměstnanými);
- nekvalifikovanou pracovní sílu, osoby s nízkým vzděláním (především nekvalifikované ženy);
- osoby s kumulovanými osobními a sociálními handicapy;
- příslušníky etnických minorit a imigranty;
- obyvatele ze zaostávajících a venkovských oblastí;

²⁴ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 24.

²⁵ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 24.

²⁶ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 41.

- zdravotně postižené;
- mladistvé, zejména mladé problémové jedince.

Délku trvání nezaměstnanosti prodlužují krátkodobá nepružnost trhu práce, rozdíl mezi strukturou poptávky a nabídky práce a dlouhodobá nepružnost trhu práce.

Dlouhodobá nezaměstnanost má nepříznivé důsledky pro společnost i pro nezaměstnané jedince.²⁷

Mareš dále popisuje trendy, které prohlubují nezaměstnanost:

- úpadek průmyslové výroby (nezaměstnanost postihuj zejména země a regiony orientované na tradiční průmyslovou výrobu);
- zavádění nové technologie, která dělá člověka přebytečným nejen v přímé výrobě, ale i v jejím řízení, v administrativě a v části služeb (pracovníci vytlačeni technikou často nenacházejí zaměstnání ani při expandující produkci);
- v případě určitých konkrétních zemí (například Velké Británie) pokles podílu na světovém obchodu;
- růst nadnárodních společností, rozdělujících zdroje z globálních, nikoliv národních hledisek (umožňuje například kombinovat nízké mzdy v některých zemích s nejvyšší technologickou produktivitou);
- růst nových silných národních ekonomik a jejich vstup na světový trh; vzrůstající mezinárodní konkurence v průmyslových odvětvích, na nichž byla tradičně založena prosperita západoevropského a amerického průmyslu;
- nasycení domácího trhu zbožím dlouhodobé spotřeby, jehož výroba je důležitý pro udržení ekonomické konjunktury (auta, televizory apod.) do té míry, že jen vzbuzení nových potřeb může dát ekonomice nový impuls.

Masová nezaměstnanost je obvykle spojována s technologickými změnami ve výrobě a v posledních letech i ve službách.²⁸

²⁷ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 42.

²⁸ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 43.

1.8 Rizikové skupiny nezaměstnaných

Uplatnění člověka na trhu práce je podmíněné řadou charakteristik (věk, zdravotní stav, vzdělání, pohlaví, příslušnost k etnické skupině), které vyčleňují skupiny lidí s větším rizikem ztráty práce a předurčují je pro dlouhodobou nezaměstnanost. Tyto skupiny jsou také vystaveny riziku opakované nezaměstnanosti. Jejich příslušníci nacházejí uplatnění spíše na sekundárním trhu práce a na méně placených místech s nejistou budoucností. Nezaměstnanost tak více ohrožuje určité skupiny populace, což potvrzuje zkušenost téměř všech průmyslově vyspělých zemí. Je zřejmé, že právě na tyto skupiny musí být zaměřena politika zaměstnanosti. U nás k nim patří mladí lidé, ženy s malými dětmi, zdravotně postižení občané, starší lidé, lidé s nízkým vzděláním, romské etnikum a přicházející emigranti.²⁹

- **Mladší věkové skupiny do 30 let**

Nedostatek praktických zkušeností a základní pracovní návyky jsou jedny z faktorů, které absolventy středních a vysokých škol řadí do skupin na trhu práce znevýhodněných.

- **Starší lidé**

Z výzkumu B. Buchtové vyplývá, že nejtěživěji prožívají ztrátu zaměstnání lidé ve věku 41- 51 let. Právě tyto skupiny pracovníků často provázejí pocity bezradnosti spojené se strachem, psychickou tenzí, nejistotou a s postupnou ztrátou sebedůvěry.

Pro zaměstnavatele se starší lidé jeví jako horší „investice“ ve srovnání s mladými.

Pokud je takový člověk znovu zaměstnán přetrvávají u něj pocity neuspokojení a nevyžití.³⁰

Dle zjištění Buchtové se pak takový člověk „uzavírá do své práce s pocity sebelítosti. Lidé se stávají úzkostlivě opatrnými, hlídají a promýšlejí si své jednání a chování, snaží se, pokud je to možné, nevytvářet situace, které by mohly zavdat důvod k jejich negativnímu hodnocení okolím. Ovšem tím, že minimalizují riziko, zmenšuje se jejich kreativita v pracovním zapojení. jejich celková aktivita je defenzivní, poskytuje především „ochranu“ proti ztrátě získaného zaměstnání.“³¹

²⁹ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 109.

³⁰ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 111.

³¹ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 112.

Jednou z možností pro nezaměstnaného v pozdním stadiu kariéry je dle Buchtové samostatné podnikání, avšak na druhé straně může být fyzická a psychická námaha spojená se začátkem vlastního podnikání příliš vysoká.

- **Ženy**

Zaměstnavatelé upřednostňují mužskou pracovní sílu, protože jsou často nezatíženi starostmi o domácnost.

V dnešní době dávají zaměstnavatelé přednost práci na směny, což je pro ženy, zvláště pro ty, které mají malé děti značně nevýhodné.

Zaměstnavatelé ženy s malými dětmi nechtějí zaměstnávat z důvodu jejich častých pracovních absencí, které narušují plynulost pracovního procesu.

Zaměstnanost žen je závažným celosvětovým problémem. Je velmi těžké skloubit pracovní povinnosti s povinnosti mateřskými. V řadě vyspělých zemí se hledá řešení v rozsáhlé nabídce zkrácených pracovních úvazků, zavádění pružné pracovní doby, v dostupné péči o děti.³²

- **Zdravotně postižení lidé**

Tito lidé mají, vzhledem ke stále většímu důrazu na produktivitu práce a výkon, čím dále menší šanci se uplatnit na trhu práce.

Dle šetření Buchtové doba evidence zdravotně postižených převyšuje několikanásobně dobu evidence zdravých jedinců. Dostávají se často do bezvýchodné životní situace a pro jejich rodiny to znamená „starost o nezaměstnaného postiženého rodinného příslušníka.“³³

- **Lidé bez kvalifikace**

Nekvalifikovaní pracovníci jsou největší skupinou ve struktuře dlouhodobě nezaměstnaných. Dle Buchtové činí asi 1/3 všech nezaměstnaných.

Holandský sociolog Schuyt Kees (1991) dospěl na základě svých šetření k poznatku, že v budoucnu bude úroveň kvalifikace a profesionálních dovedností při hledání pracovního místa rozhodující. Více dovedností totiž znamená větší možnost volby pro zaměstnavatele i

³² BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 113.

³³ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 113.

pro pracovníka. Pracovníci s nízkou kvalifikací budou postupně stále více vytlačováni levnějšími stroji. O práci nekvalifikovaných lidí nebude zájem a oni sami se stanou případným kriminálním problémem pro společnost.³⁴

- **Romské etnikum**

Vzhledem ke zvyšujícím se nárokům uplatnění pracovní síly na trhu práce (výše kvalifikace a rozsah a kvalita sociálních dovedností) bude pro většinu Romů stále těžší získat pracovní uplatnění.

Jak uvádí Buchtová, většina Romů totiž absolvuje pouze základní vzdělání a nezískává další kvalifikaci; značná část žáků v této populaci dokonce neukončí ani základní vzdělání.³⁵

2. Důsledky nezaměstnanosti pro jednotlivce

Podle Oskara Negta je nezaměstnanost „aktem násilí, útokem na tělesnou a duchovní integritu, na nedotknutelnost nezaměstnaností postižených lidí. Jde o loupež a přivlastnění schopností a vlastností, které byly získány v rodině, ve škole a v učení zpravidla v namáhavém a nákladném procesu výchovy, a které jsou nyní, když byly odříznuty od možností svého společenského uplatnění v nebezpečí, že zanikne a povede k těžkým poruchám osobnosti“.³⁶

Ztráta příjmu ze zaměstnání většinou uvrhne jak nezaměstnaného, tak i členy jeho rodiny, kteří jsou na tomto příjmu závislí, do stavu chudoby.³⁷

Podle Mareše se lidem se ztrátou zaměstnání „často současně hroutí i jejich sebevědomí a sebeúcta a spolu s tím i celý systém jejich sociálních a rodinných vztahů. Ve společenském měřítku pak mohou procházet krizí nejen jednotlivé rodiny, ale i rodina jako sociální instituce. Je to dáno přetrvávající centrální úlohou placené práce v současné společnosti a

³⁴ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 114.

³⁵ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8.

³⁶ ZLÁMAL, Jiří. *Nezaměstnanost*. In *Vybrané sociálně patologické jevy*. Praha: 2000. s. 21.

³⁷ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 12-13.

prioritou příjmu získávaného na trhu práce v placeném zaměstnání mezi ostatními možnými zdroji příjmu.“³⁸

Buchtová uvádí že, závěry výzkumů nezaměstnanosti ze zemí s rozvinutou ekonomikou opakovaně ukazují, že ztráta zaměstnání, ale také samotný strach z této ztráty, jsou zdrojem frustrací s vážným dopadem na duševní a tělesné zdraví člověka. Stane-li se člověk dlouhodobě nezaměstnaným, ztratí nejsilnější pojítka s realitou, zmocní se ho pochybnost o vlastních schopnostech, nejistota a strach z budoucnosti. Práce je totiž pro člověka důležitou podmínkou jeho důstojné existence, přináší mu nejen materiální užitek, ale současně mu dává pocit seberealizace a společenské užitečnosti.³⁹

Podle Buchtové práce „vřazuje člověka do řádu sociálních vztahů, uspokojuje jeho potřeby ctižádosti, sebeuplatnění a sebeúcty. Nedobrovolný odchod ze zaměstnání, který je pro mnoho lidí traumatizující událostí, by měl být podrobně studován v každé společnosti s tržní ekonomickou, kde se předpokládá vyšší míra nezaměstnanosti.“⁴⁰

2.1 Nezaměstnanost a sociálně patologické jevy

Vysoké procento dlouhodobé nezaměstnanosti má nežádoucí vliv nejen na jednotlivce, ale i na celou společnost.

S tímto problémem souvisí zvýšený výskyt sociálně patologických jevů, jako je například zvýšená konzumace alkoholu, nikotinu a drog, vyšší nemocnost s rostoucí spotřebou léků, vyšším výskytem sebevražedných pokusů.⁴¹

Buchtová tvrdí, že „nejčastěji u nás dobrovolně odcházejí ze života lidé ve věku 40-50 let a teprve potom starší občané. Nejpočetnější skupinou v rámci sebevražd ze sociálních příčin jsou právě nezaměstnaní.“⁴²

Dle Buchtové se ukazuje, že sepětí zdravotních problémů, zneužívání drog a nezaměstnanosti je velmi úzké. Nezaměstnanost je tak spíše problémem psychologickým a sociálním než

³⁸ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 12-13.

³⁹ BUCHTOVÁ, B. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 64 s. ISBN 80-210-2425-9. s. 4.

⁴⁰ BUCHTOVÁ, B. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 64 s. ISBN 80-210-2425-9. s. 4.

⁴¹ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 115.

⁴² BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 115.

ekonomickým. Z ekonomického pohledu se dlouhodobá nezaměstnanost projevuje zvýšenými nároky na státní rozpočet (dávky v nezaměstnanosti a další podpory), na zdravotní a také na sociální služby.⁴³

2.2 Vliv nezaměstnanosti na životní úroveň

Nutnost žít jen z podpory v nezaměstnanosti, či dokonce jen ze sociální podpory vymezené na základě stanoveného minimálního příjmu, znamená pro nezaměstnaného a jeho rodinu velké snížení životní úrovně. To je skutečnost, i když dle Mareše není nízký životní standard vázán pouze na nezaměstnanost.⁴⁴

Jak dále Mareš poznamenává „ne všichni nezaměstnaní žijí v bídě a ne všichni chudí jsou nezaměstnaní.“⁴⁵

Osoby, které žijí z podpor v domácnosti mají téměř vždy značné finanční potíže. Především dlouhodobá nezaměstnanost je dle Mareše zaručenou vstupenkou do světa chudoby a nouze. Příjem z podpory v nezaměstnanosti jen stěží pokrývá základní potřeby rodin a uvádí tyto rodiny do dluhů. Čím delší dobu zůstává člověk nezaměstnaný, tím je jeho finanční situace a existenční situace jeho rodiny horší.

Mareš uvádí, že ve většině evropských zemí dochází po ztrátě zaměstnání ke snížení příjmu v průměru na polovinu příjmu v předchozím zaměstnání.⁴⁶

2.3 Zkušenost deprivace

U mnoha osob zabírají činnosti spojené se spotřebou (plánování nákupu, vyhledávání zboží či služeb) značnou část jejich nepracovního den. Získání nového zboží je dle Mareše prožíváno jako příjemná událost, často kompenzující nudu a frustraci života a neuspokojující práce. Vlastnictví standardního množství zboží, které je pravidelně obměňováno, dává mnoha lidem uklidňující pocit psychického bezpečí a sociálního statusu. Deprivace spojená s neschopností získat a vlastnit určité množství zboží může mít charakter deprivace absolutní či relativní.

Absolutní deprivace je chápána především jako existenční ohrožení, relativní deprivace je chápána jako psychické strádání, jež nezaměstnanost provází. Absolutní deprivace ohrožovala

⁴³ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 119.

⁴⁴ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 63.

⁴⁵ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 63.

⁴⁶ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 63.

obyvatelstvo v masovém měřítku především před rozvojem sociálního státu v němž dnes systém podpor a sociální sítě většinu populace před existenčním ohrožením chrání a v němž absolutní deprivace hrozí jen v řídkých případech, kdy jedinec z nějakých důvodů sociální sítí propadne.

Jestliže je dnes, díky sociálnímu státu, hrozba absolutní deprivace zatlačena do pozadí, o relativní deprivaci to neplatí. Nezaměstnanost ji s sebou přináší i tehdy, jestliže nepředstavuje existenční ohrožení.⁴⁷

2.4 Zkušenosti změny času

Nezaměstnanost je spojena s psychologicky stresujícími změnami ve vnímání času. Rozbití časové struktury dne a změny vnímání času jsou považovány za jeden z nejvýraznějších psychologických důsledků nezaměstnanosti.

Již Jahodová a kolektiv si v Marienthalu ve 30. letech všimli, že v životě nezaměstnaných přestal být čas důležitý.⁴⁸

„Lidé postávali na ulici se sousedy, pozorovali ostatní a čekali na to, co se bude dít, aniž se přitom dávali do rozhovorů. Vysedávali v kinech, tak jako dnes vysedávají u televize či zabíjejí čas u hracích automatů. Dokonce i jejich cesta na pracovní úřad a zpět zabírala neúměrně mnoho času. Nezaměstnanému ubíhá čas pomaleji než v zaměstnání. Dny se vlečou, nemají žádnou strukturu a po určité době nelze odlišit všední dny od víkendů. Čas přestává hrát důležitou roli a je vyplňován pocitem nudy. Dochází ke ztrátě nebo dezintegraci smyslu pro čas a dramaticky roste podíl nestrukturovaného času ve vztahu k času strukturovanému.“⁴⁹

Jak poznamenal Mareš, některé studie poukazují na značnou aktivitu části nezaměstnaných, většina z nich však poukazuje na to, že obecně rozšířený obraz nezaměstnaných jako osob zabíjejících čas sledováním dětských televizních programů a trávících mnoho času spánkem nebo jen ležením v posteli není jen výmyslem, ale tvrdou realitou života nezaměstnaných.⁵⁰

⁴⁷ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 64.

⁴⁸ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 65.

⁴⁹ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 65.

⁵⁰ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 65.

Podle Mareše je Jahodová (1982) přesvědčena, že „pouze malá část lidí je schopna sama udržet svoji časovou strukturu, většina z nás musí být k tomu nucena sociálními normami, které nám poskytují podpůrný rámec. Fixní rámec času je dán primárně hodinami počátku a konce pracovní doby a jejím členěním na menší časové úseky. Odstranění struktury dne, která je běžně určena především rytmem zaměstnání, je pocíťováno jako psychické břemeno. Tato struktura je konec konců hluboko zafixována v každém příslušníku naší civilizace a dostává se do jeho osobnosti v raném věku v procesu socializace (přednost a potřeba zaplnit čas smysluplnými aktivitami jsou vštěpovány jako hodnoty dětem v rodině i ve škole). Také všechna zaměstnání jsou postavena na časovém rozvrhu dne od začátku do konce pracovní doby.“⁵¹

Mareš uvádí, že být bez zaměstnání neznamena nezbytně mít víc volného času, jde spíše jen o rozšíření času, v kterém nemáme povinnosti, protože „absence zaměstnání význam volného času má, neboť bez zaměstnání člověku chybí základní pořádací princip. Právě neomezené množství volného času paradoxně nezaměstnaným zabraňuje v tom, aby ho využívali. Zejména mladiství mají potíže při popisování svých denních zkušeností. Jejich volný čas je spojen především s nudou. Je to výrazné zvláště u osob, které nemají žádné osobní zkušenosti se vzory práce a jejichž životní styl je pasivní. Navíc využívání volného času v jeho zkomercializované podobě dnes vyžaduje peníze, a tak se vytváří bludný kruh, neboť dostatečné finanční zdroje lze získat jen zaměstnáním.“⁵²

Mareš dále zmiňuje výzkum, který byl proveden koncem 80. let v Velké Británii. Dle výzkumu mělo kolem 30% dotázaných problémy s tím pustit se do nějaké činnosti, soustředit se na ni provádět ji delší dobu. Potíže přitom rostly s délkou doby nezaměstnanosti. Mezi nezaměstnanými se vyskytovaly osoby, které měly po ztrátě zaměstnání více práce, než když byly zaměstnány, a které viděly jediný problém svého postavení v nedostatku peněz. Daleko více však bylo osob, které ztrácely podněty k cílevědomé činnosti a jimž se všechny dny jevily jeden jako druhý, všední dny splývaly s víkendy. Typické bylo konstatování jednoho z nezaměstnaných, který tvrdil: „Býval jsem velký čtenář. Nyní mne čtení unavuje a mám tendenci nedělat nic. Vše se stává nudným a depresivním. Po tolika letech zaměstnání je pro mne těžké vyplnit bez něho celý den.“

⁵¹ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 66.

⁵² MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 66.

Tento výzkum ukazuje, jak struktura času, aktivita a účel mají tendenci vyskytovat se současně a ovlivňovat tak každodenní zkušenost nezaměstnaného. Ztráta cílů, pocit neúčelnosti a nepotřebnosti, které s tím souvisejí, jsou těžkým břemenem značné části nezaměstnaných.

Nezaměstnanost dle Mareše samozřejmě nevylučuje aktivní činnost a udržení si struktury času. Záleží to ovšem na životní strategii nezaměstnaného. Jak dále ovšem Mareš poznamenává, jsou jen malé skupiny nezaměstnaných, které jsou schopny si vytvářet pozitivní a aktivní životní styl.

Některé skupiny se vyrovnávají s nezaměstnaností lépe než jiné. Jsou to zejména ti, kdo byli nespokojeni se svou předchozí prací, kdo zůstávají nezaměstnanými jen přijatelně krátkou dobu a mají nastřádány finanční prostředky na překlenutí nepříjemné situace. Mareš uvádí, že největší potíže se svou adaptací na stav nezaměstnanosti mají osoby ctící etiku práce, lidé ambiciózní a s aspiracemi.⁵³

2.5 Vliv na rodinu

Důsledky nezaměstnanosti nepocítují jen ti, kdo ztratili svá zaměstnání. Ve skutečnosti zasahuje nezaměstnanost daleko větší počet osob, a to jak prostřednictvím jejich rodin (obvykle rodiče se svými dětmi), tak i širších příbuzenských vztahů.

Vliv na rodinu má nezaměstnanost nejen prostřednictvím finančních potíží (Mareš uvádí pokles na polovinu příjmů), ale též prostřednictvím:

- krize rodinného systému a narušení denních rodinných zvyklostí;
- změn v sociálních vztazích a sociální izolace rodiny v nezaměstnanosti;
- změn postavení nezaměstnaného jedince v rodinném systému, ztrátou jeho statusu a autority, odvozených ze zaměstnání a z jeho příspěvku příjmům rodiny;
- změn v rozdělení domácí práce.

Ztráta statusu, která je pro jedince s nezaměstnaností spojena a která je neméně obtížným důsledkem nezaměstnanosti než jiné její důsledky, se dotýká i rodiny. A to nejen ve smyslu ztráty statusu rodiny v širší společenské struktuře, ale nepochybně i ve smyslu ztráty statusu nezaměstnaného v rámci rodiny, což je pro každého jedince velmi bolestivé. Obzvláště v rodinách, které jsou tradičněji orientované a muž je zde považován za živitele rodiny.

⁵³ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s 66-67.

Jak uvádí dále Mareš, nezaměstnanost může narušit i zcela rozbít vztahy mezi jednotlivými členy rodiny. A to nejen napětím vznikajícím ze stresu způsobeného nedostatkem finančních prostředků a tím nedostatkem prostředků k životu, ale navíc přispívá i k vyšší rozvodovosti a tendenci k násilným činům.⁵⁴

Mareš tvrdí, že „ve všech věkových skupinách nezaměstnaných je míra rozvodovosti dvojnásobná ve srovnání s celostátním průměrem. Současně se ukazuje i souvislost mezi nezaměstnaností a násilnými činy v rodině jak mezi partnery, tak i ve vztahu k dětem.“⁵⁵

2.6 Sociální izolace

Ztráta zaměstnání vede k sociální izolaci v dvojím slova smyslu. Jednak samotné zaměstnání je významným zdrojem sociálních kontaktů, jednak jeho ztráta vede k přerušení řady dalších sociálních kontaktů, jež s ním přímo nesouvisí. Jak podotkl Mareš, potíží je v tom, že stejně jako nelze nahradit práci v zaměstnání volným časem, nelze ani tyto širší sociální kontakty rovnocenně nahradit užšími kontakty v nejbližším okolí.

V řadě případů tak nezaměstnaní vypadávají ze sociálních kontaktů prostou fyzickou nepřítomností. To se týká zejména kontaktů s osobami na bývalém pracovišti, které jsou jen zřídka dále udržovány. Oboustranná ztráta zájmu o jejich udržení pramení především z toho, že mizí prostor sdílených společných životních zkušeností. Jiným motivem omezení sociálních kontaktů je na straně nezaměstnaných pocit vlastní stigmatizace ztrátou zaměstnání. Po ztrátě zaměstnání se lidé většinou vyhýbají nejen těm, kdo jsou zaměstnáni, ale vyhýbají se i kontaktům s ostatními nezaměstnanými, neboť jsou pro ně depresivní. Do toho typu izolace se jedinci a rodiny dostávají postupně, tak jak s prodlužováním období nezaměstnanosti sklouzávají do stále pasivnějších životních strategií.⁵⁶

2.7 Nezaměstnanost a zdraví

Vyřazení jedince z pracovního procesu přináší kromě problémů sociálních i důsledky zdravotní. Podle Bolelouckého jsou známy biologické, psychologické a sociální faktory, které činí práci jako takovou pro člověka nezbytnou. Práce je první a základní podmínkou lidské existence.

⁵⁴ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 67.

⁵⁵ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 68.

⁵⁶ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3.

Ekonomické krize současného světa se stávají zdrojem problémů a různých následků, jedním z nich je prudký vzestup často neočekávané nezaměstnanosti, nejistoty práce a podobně.⁵⁷

Boleloucký uvádí, že „ztráta možnosti vykonávat zaměstnání nebo pracovat ve vlastní profesi může vést nejen ke ztrátě příjmu, ale také k narušení emoční pohody, rodinné rovnováhy, sociálních vztahů, kvality života, a dokonce i zdraví.“

Negativní dopad se na jedince projeví různě.⁵⁸

Boleloucký vysvětluje, že „zhoršení tělesného zdraví bylo doloženo jak přítomností tělesných příznaků, tak i zvýšeným využíváním zdravotnických služeb nezaměstnaných. Dlouhodobé vlivy zahrnují vyšší pravděpodobnost rozvoje kardiovaskulárních onemocnění, bronchiálních poruch, vysokých hodnot cholesterolu v séru a vysokého krevního tlaku, vyšší úmrtnosti.“⁵⁹

Boleloucký popisuje ztrátu zaměstnání jako „životní událost, ve které je jedinec nedobrovolně zbaven placené práce. Pokud nedojde bezprostředně k nástupu do nového zaměstnání, následuje období nezaměstnanosti. Zatímco ztráta zaměstnání je událost, nezaměstnanost je lépe chápat jako stav.“⁶⁰

3. Vliv nezaměstnanosti na psychiku člověka

3.1 Význam práce v životě člověka

Práce zaujímá v životě člověka nezastupitelné postavení. Je důležitou podmínkou jeho důstojné existence, přináší mu nejen materiální prospěch, ale současně mu dává pocit seberealizace a společenské užitečnosti. Vřazuje člověka do řádu sociálních vztahů, uspokojuje jeho potřeby ctižádosti, sebeuplatnění a sebeúcty.

Práce tedy neslouží pouze k výrobě statků nebo k vykonávání služeb, ale vytváří sociální pole strukturovaných kontaktů s možností vést rozhovory, potkávat jiné lidi a uzavírat přátelství. Při zvládání svých pracovních úkolů může jednotlivec objektivizovat své schopnosti a získat pocit odborné kompetence. Skupinová práce nabízí sociální prostředí, ve kterém se člověk hodnotí a srovnává s ostatními lidmi. V konkrétní práci, k níž jsou nezbytné znalosti, schopnosti a dovednosti, se rozvíjí lidská osobní identita.

⁵⁷ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 129.

⁵⁸ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 129.

⁵⁹ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 130.

⁶⁰ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 131.

Dle Buchtové práce určuje časovou strukturu dne, týdne, měsíce i doby svátků. Náhlá, neočekávaná ztráta práce je v naší kultuře velkým zásahem do života lidí, je dokonce traumatizujícím existenciálním zážitkem .

Naprostá většina lidí nebere práci jen jako nutný životní úděl, s nímž je potřebné se smířit, ale pracuje s jistou samozřejmostí, která přináší radost a uspokojení. Skutečnou hodnotu práce člověk obvykle poznává, až když ji ztratí. Nedobrovolné vyřazení práce z osobního života člověka má totiž podle našich i zahraničních poznatků průkazné negativní sociální, psychologické, ale i zdravotní důsledky. Dlouhodobou ztrátou placeného zaměstnání mizí odměna jako hlavní zdroj uspokojování životních potřeb, vzniká osobní i rodinná ekonomická nejistota, ničí se obvyklé řasové rozvržení pracovního dne, ztrácí se možnost získávání a udržování pracovních návyků a dovedností. Dlouhodobou nezaměstnaností se vytrácí smysl života, dochází k omezení sociálních kontaktů s přáteli a spolupracovníky, nastává postupný rozklad integrity osobnosti. Vytrácejí se aktivity, které byly pravidelnou součástí denního pracovního rytmu člověka.

Ocitne-li se člověk dlouhodobě bez práce, ztratí nejsilnější pojítko s realitou, zmocní se ho nejistota a strach z budoucnosti, později pochybnosti o vlastních schopnostech. A tak ztratit práci ve společnosti, kde je placená práce stále ještě spojována s vysokou společenskou i osobní hodnotou a kde je zaměstnání klíčem i životním aspiracím i zdrojem identity a sebeúcty člověka, přináší stresující životní událost. Tento subjektivně stresující zážitek je navíc okolím stále ještě vnímán jako znamení životního selhání jedince.⁶¹

3.2 Důležité studie zaměřené na vliv nezaměstnanosti na psychiku člověka

Úvahy o důsledcích nezaměstnanosti navazují i dnes na řadu stadií z třicátých let. Především na výzkum Jahodové, Lazarsfelda a Zeisela (1933), jehož výsledky byly shrnuty v knize „Nezaměstnaní v Marienthalu“ (The Unemployed of Marienthal).⁶²

Buchtová je přesvědčena, že „především psychologické výzkumy prokázaly v souvislosti s nezaměstnaností snížení psychické pohody, zvýšení frustrace, iritability, hostility a pokles sebevědomí a sebeúcty nezaměstnaných osob.“⁶³

⁶¹ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 75-76.

⁶² BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 77.

⁶³ BUCHTOVÁ, B. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 64 s. ISBN 80-210-2425-9. s. 13

Marienthalská studie

Byla bohatým zdrojem myšlenek pro následné výzkumy psychologických účinků nezaměstnanosti.

Studie byla prováděna ve vesnici Marienthal v Dolním Rakousku, jejíž obyvatelé se po uzavření jediné místní továrny (přádelny lnu založené v r. 1830) stali hromadně nezaměstnanými. Nezaměstnanost v naprosté většině postihla celé rodiny.

Hlavním poznatkem, ke které autoři dospěli bylo „snížení aktivity, narušené vnímání času a ustavičné upadání do apatie, projevující se v různých stádiích a postojích“. V reakci na ztrátu zaměstnání rozlišili autoři čtyři typy rodin nezaměstnaných – rezignované, nezlomené, zoufalé a apatické.

Neočekávaná ztráta práce podle Buchtové „ničí obvyklé časové struktury pracovního dne, vytrácí se smysl života, dochází k omezení sociálních společenských kontaktů, nastává postupná ztráta identity a úpadek statusu osobnosti, atrofují činnosti, které byly součástí denního života jedince v době zaměstnání. V životní situace nezaměstnaných obyvatel Marienthalu patřily mezi nejzávažnější zjištění – nezáměr až apatie, absence plánu do budoucnosti, ale současně zachování šancí pro děti.“⁶⁴

Lazarsfeld uvádí: „Ti lidé nevěděli, co dělat s přebytkem volného času, který měli nyní k dispozici, ukončili dokonce i činnosti, kterým se dříve věnovali, například počet knih vypůjčených z knihovny se snížil o padesát procent.“ (volný překlad autorky)⁶⁵

Tento výzkum odkryl tyto možné důsledky nezaměstnanosti pro jedince:

- rozbití struktury denního času a vůbec změnu vnímání času a s tím související deprivaci z absence pravidelných činností;
- sociální izolaci plynoucí z redukce sociálních kontaktů;
- ztrátu participace na cílech širších skupina a společenství;
- ztrátu statusu, neboli sociální důstojnosti či prestiže připisované osobě na základě jejího postavení v dané společnosti a důsledky této ztráty pro osobní identitu a sebeúctu nezaměstnaného jedince;

⁶⁴ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 78.

⁶⁵ LAZARSFELD, Paul. *Sozpsy* [online]. 1933 [cit. 2011-03-15]. An unemployed village. Dostupné z : <<http://www.sozpsy.uni-hannover.de/marienthal/download/archiv211.pdf>>. (volný překlad autorky)

- rozklad rodinných vztahů a změny jeho postavení v rodině;
- ztrátu hodnot a respektu k veřejným autoritám, vydělení se z hlavního proudu společenského života, spojené často s činnostmi chápanými společnostmi jako asociální.⁶⁶

Zwickerova studie o sociologii nezaměstnanosti

Výzkum, zrealizovaný ve třicátých letech, jehož cílem bylo postižení materiálních, psychologických a sociálních dopadů nezaměstnanosti ve „Velkém Brně“.

Podle Zwickera mění ztráta práce duševní a společenský život nezaměstnaného, ovlivňuje jeho „psychosociální habitus a svými účinky postihuje celou psychičnost nezaměstnaného člověka, jeho intelektuálnost, citovost i oblast vůle.“⁶⁷

Waleská studie

Výzkum Marie Jahodové, týkající se psychologických důsledků dlouhodobé ztráty práce. Zkoumala rodiny nezaměstnaných kvakerů v Monmouthshiru v jižním Walesu ve Velké Británii.

V této studii u nezaměstnaných převažoval postoj rezignace. Autorka vysvětluje, že tuto reakci ovlivnila zejména větší výše a vyšší četnost dávek v nezaměstnanosti.⁶⁸

Biografická studie nezaměstnaných z Varšavy

Týkala se důsledků ztráty práce v polském prostředí. Práce vešla ve známost pod názvem Varšavská studie.

Výsledkem výzkumu byly fakta, že pro mnohé nezaměstnané se stalo problémem každodenní opatřování potravin.

Ve výpovědích nezaměstnaných autoři identifikovali typickou formu průběhu emocionálních reakcí na ztrátu práce.⁶⁹

⁶⁶ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 62.

⁶⁷ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 77.

⁶⁸ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 79.

⁶⁹ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 79.

Nezaměstnanost dle Buchtové provokuje: „Silné emocionální stavy vzrušení a kolísání nálad, které sahají od panického strachu přes smutek až po pocity pomsty a otevřené nenávisti. Bezvýchodnost situace a zkušenost individuální bezmocnosti, způsobující nejprve celkové psychické ochromení, přecházely později do fáze relativního uklidnění.“⁷⁰

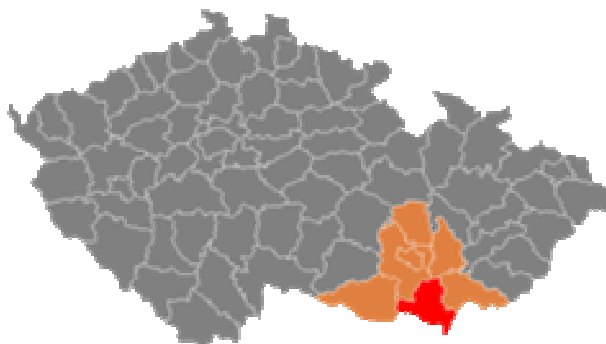
Nezaměstnanost ve varšavském prostředí vedla ke ztrátě sebehodnotí a k sociální diskriminaci.

⁷⁰ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 80.

4. Analýza nezaměstnanosti v obci Hustopeče

4.1 Charakteristika okresu Břeclav

Kraj	Jihomoravský
Sídlo okresu	Břeclav
Rozloha	1038,25 km ²
Počet obyvatel	115 703
• hustota zalidnění	111,44 ob./km ²
Počet obcí	63
• z toho měst	9
• z toho městysů	4

Okres Břeclav je pohraniční okres v Jihomoravském kraji. Jeho sídlem je město Břeclav. Rozloha okresu je 1038,25 km² a počet obyvatel činí 113 171 (hustota zalidnění je 109 obyvatel na km²). Okres je tvořen 63 obcemi na 69 katastrálních územích.

Jedná se o nejjižněji a nejnižše položený okres Moravy. Sousedí na západě s okresem Znojmo a na severozápadě s okresem Brno-venkov, na severu s okresem Vyškov a na severovýchodě s okresem Hodonín, všechny v Jihomoravském kraji. Z jihu je okres vymezen státní hranicí s Rakouskem a z jihovýchodu státní hranicí se Slovenskem.⁷¹

Tab. č. 1: Administrativní členění okresu Břeclav

SO ORP	Rozloha v km ²	Počet obyvatel	Počet obcí
Břeclav	439	58 716	18
Hustopeče	355	34 849	28
Mikulov	244	19 606	17

Zdroj: Wikipedia – vlastní zpracování

⁷¹ Okres Břeclav. In Wikipedia : the free encyclopedia [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2005, last modified on 18. 2. 2011 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z : <http://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Břeclav>.

4.2 Hustopeče

4.2.1 Charakteristika města

status:	město
NUTS 5 (obec):	CZ0644 584495
kraj (NUTS 3):	Jihomoravský (CZ064)
okres (NUTS 4):	Břeclav (CZ0644)
obec s rozšířenou působností:	Hustopeče
pověřená obec:	Hustopeče
historická země:	Morava
katastrální výměra:	24,53 km ²
počet obyvatel:	5 955 (31. 12. 2010)

Katastr města patří nejstarším osídleným oblastem jižní Moravy. První písemné zmínky pocházejí z první poloviny 13. století, kdy byl majitelem města Vilém z Hustopečí. Město je osudově spojeno také s osobou našeho prvního prezidenta T. G. Masaryka. Vůbec největší vliv na rozvoj města a jeho obyvatele mělo vinařství a vinohradnictví. Například ve 2. polovině 18. století dosahovala výměra vinic rozlohy přes 50 % výměry zemědělské půdy a Hustopeče se tak staly dokonce největší vinohradnickou obcí na celé Moravě.

Koncem 19. a začátkem 20. století došlo k prudkému poklesu pěstování révy vinné. Po 1. a 2. světové válce dochází k obnově výsadby vinic a hustopečské vinařství opět nabývá na významu. Dnes jím žije velká část hustopečského obyvatelstva. Pravidelně již po 40 let se každoročně, vždy 1. května, pořádá výstava vín a počátkem prosince se koná přehlídka vín archivních.

V Hustopečích byla po 2. světové válce vybudována řada sportovních a rekreačních zařízení, jako je víceúčelová sportovní hala, krytá plavecká hala s bazénem 8 x 25 m, letní koupaliště se solárním přehříváním vody, tenisové kurty, zatravněný fotbalový stadion s atletickou drahou a další. Hustopeče leží na trase cyklistických vinařských stezek. Hustopečské vinné sklepy, stálá expozice vín v renesančním domě U Synků na Dukelském náměstí poskytují návštěvníkům města možnost ochutnat a posoudit kvality jihomoravských vín. Hustopeče však nejsou jenom zemědělskou obcí, díky poloze při dálnici Brno-Bratislava i napojení na železniční trať Brno-Břeclav nastal po 60. letech rozmach především

kovozpracujícího průmyslu a stavebnictví. Tento rozvoj pokračoval i v 90. letech, o čemž svědčí řada nových obchodních i výrobních společností působících ve městě. Od 1. ledna 2003 jsou Hustopeče pověřeny funkcí "obce s rozšířenou působností", což vrací městu jeho původní postavení administrativního a správního střediska regionu a zapřičiní jeho další společenský i hospodářský rozvoj.⁷²

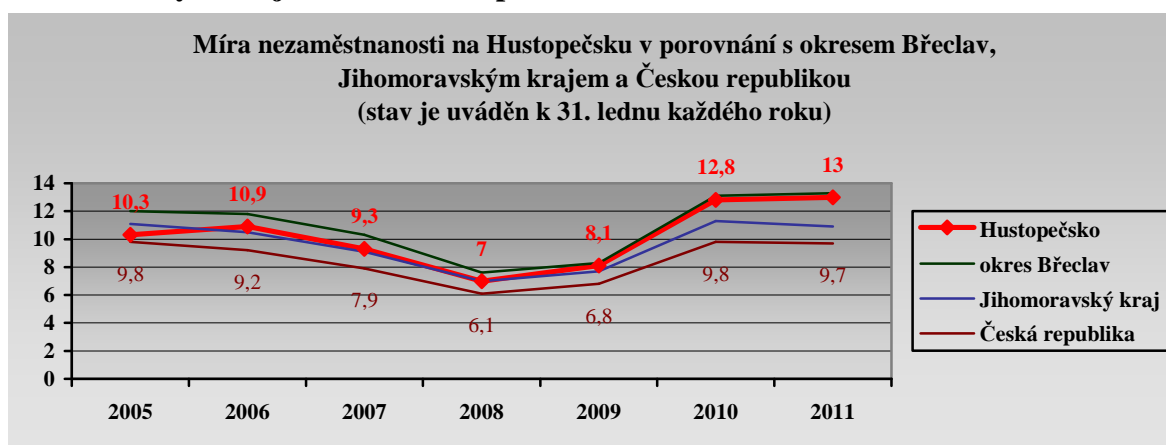
4.3 Mikroregion Hustopečsko

Struktura ekonomicky aktivních obyvatel odráží celkové zaměření místního hospodářství, dojížděkové vazby a postavení sídla v celkové hierarchii sídel.

Pro mikroregion Hustopečsko je typická téměř vyrovnaná zaměstnanost EAO v sekundárním a terciárním sektoru. Hustopečsko dvojnásobně převyšuje hodnotu zaměstnanosti EAO Jihomoravského kraje a České republiky v sektoru zemědělství, lesnictví a rybolovu, mírně nadprůměrná je i porovnání s okresem Břeclav. Také v průmyslu a stavebnictví Hustopečsko převyšuje hodnoty zaměstnanosti EAO naopak v oblasti služeb je zaměstnanost nižší.

Pro obce mikroregionu Hustopečsko je typický poměrně vysoký stupeň vyjížděky za prací.

Graf č. 1: Míra nezaměstnanosti na Hustopečsku v porovnání s okresem Břeclav, Jihomoravským krajem a Českou republikou

Zdroj: Integrovaný portál MPSV – vlastní zpracování

Jak je patrné z grafu č. 1 úroveň míry nezaměstnanosti na Hustopečsku je v celém sledovaném období nižší než v okrese Břeclav a zároveň nižší než je míra nezaměstnanosti České republiky. Všechny uvedené míry nezaměstnanosti mají shodnou vývojovou tendenci.

⁷² VEJPUSTEK, Leoš. *Hustopece-city* [online]. 2010 [cit. 2011-02-31]. Město Hustopeče. Dostupné z: <<http://www.hustopece-city.cz/mesto-hustopece/informace-o-meste/popis-mesta/2007-04-19.html>>.

Především v mikroregionu Hustopečsko se projevují typické sezónní výkyvy: míra nezaměstnanosti je vysoká v zimních měsících, postupně se snižuje s tím, jak přibývají příležitosti sezónního zaměstnání ve stavebnictví, zemědělství aj., a opět roste s ukončováním sezónních prací. Sezónní charakter nezaměstnanosti je pro mikroregion Hustopečsko zvláště charakteristický.

Nejvyšší koncentrace nezaměstnaných je v populačně nejsilnějších Hustopečích, dále nevelkých Pavlovicích a Kloboukách u Brna. V ostatních obcích je uchazečů řádově méně. Z hlediska struktury uchazečů o zaměstnání je významný podíl žen, který úzce souvisí s nabídkou práce v jednotlivých oborech hospodářství a typech činností. Ve třech obcích (Starovice, Boleradice, Horní Bojanovice) se ženy podílí více než 70%.

Trh práce mikroregionu Hustopečsko lze charakterizovat vysokou zaměstnaností ve vinařství, značnou sezónní nezaměstnaností, vysokým podílem vyučených na míře nezaměstnanosti, dostatečným využíváním institutu veřejně prospěšných prací a silnou vyjížděnkou za prací.⁷³

4.4 Vývoj nezaměstnanosti v obci Hustopeče v letech 2005 - 2010

Situace na trhu práce v Hustopečích za rok 2005

K 31. 1. 2005 evidoval úřad práce v Hustopečích celkem 295 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, tedy takových, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa, což je o 5 osob méně než na konci předchozího měsíce. Míra nezaměstnanosti dosáhla 9,4%. Ve srovnání se stejným obdobím roku 2004 je počet uchazečů o zaměstnání nižší o 41 osob.

Průměrně bylo úřadem práce v Hustopečích evidováno 298 dosažitelných uchazečů o zaměstnání.

Nejvíce uchazečů o zaměstnání bylo evidováno v měsíci prosinci – 309 osob. Nejméně uchazečů bylo evidováno v měsíci dubnu – 281 osob.

V průběhu roku 2005 bylo zaevidováno celkem 48 nových uchazečů o zaměstnání.

Vyřazeno bylo 34 osob, přičemž nejvíce osob bylo vyřazeno v průběhu měsíce dubna – 23 osob, což je způsobeno již zmiňovanou sezónní nezaměstnaností.

⁷³ GALVASOVÁ, Iva , et al. Trh práce. In *Strategie rozvoje mikroregionu Hustopečsko* [online]. [s.l.] : [s.n.], říjen 2007 [cit. 2011-01-06].
Dostupné z: <<http://www.hornibojanovice.cz/hbsunny/2ud/pdf/strategierozvoje07.pdf>>.

K 31. 12. 2005 evidoval úřad práce v Hustopečích celkem 309 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, což je o 11 uchazečů více než na konci měsíce ledna a míra nezaměstnanosti dosáhla 9,9%.

V lednu roku 2005 bylo k dispozici 35 volných pracovních míst, v prosinci téhož roku byly k dispozici pouze 2 volná pracovní místa, což je nejméně za celý rok.

Tab. č. 2: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2005

Stav k datu	Dosažitelní uchazeči celkem	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo	Míra nezaměstnanosti	Volná místa
31. 01. 2005	295	3 131	9,40%	35
31. 12. 2005	309	3 131	9,90%	2

Zdroj: Integrovaný portál MPSV – vlastní zpracování

Situace na trhu práce v Hustopečích za rok 2006

K 31. 1. 2006 evidoval úřad práce v Hustopečích celkem 318 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, což je o 9 osob více než na konci předchozího měsíce. Míra nezaměstnanosti dosáhla 10,2%. Ve srovnání se stejným obdobím roku 2005 je počet uchazečů o zaměstnání vyšší o 23 osob.

Průměrně bylo úřadem práce v Hustopečích evidováno 270 dosažitelných uchazečů o zaměstnání.

Nejvíce uchazečů o zaměstnání bylo evidováno v měsíci lednu – 318 osob. Nejméně uchazečů bylo evidováno v měsíci listopadu – 240 osob.

V průběhu roku 2006 bylo zaevidováno celkem 16 nových uchazečů o zaměstnání.

Vyřazeno bylo 80 osob, přičemž nejvíce osob bylo vyřazeno v průběhu měsíce dubna – 35 osob.

K 31. 12. 2006 evidoval úřad práce v Hustopečích celkem 254 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, což je o 64 uchazečů méně než na konci měsíce ledna a míra nezaměstnanosti klesla na 8,1%.

V lednu roku 2006 bylo k dispozici pouze 6 volných pracovních míst, v prosinci téhož roku bylo k dispozici 61 volných pracovních míst.

Tab. č. 3: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2006

Stav k datu	Dosažitelní uchazeči celkem	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo	Míra nezaměstnanosti	Volná místa
31. 01. 2006	318	3 131	10,2%	6
31. 12. 2006	254	3 131	8,1%	61

Zdroj: Integrovaný portál MPSV – vlastní zpracování

Situace na trhu práce v Hustopečích za rok 2007

K 31. 1. 2007 evidoval úřad práce v Hustopečích celkem 243 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, což je o 11 osob méně než na konci předchozího měsíce. Míra nezaměstnanosti dosáhla klesla na 7,8%. Ve srovnání se stejným obdobím roku 2006 je počet uchazečů o zaměstnání nižší o 75 osob.

Průměrně bylo úřadem práce v Hustopečích evidováno 206 dosažitelných uchazečů o zaměstnání.

Nejvíce uchazečů o zaměstnání bylo evidováno v měsíci únoru – 247 osob. Nejméně uchazečů bylo evidováno v měsíci říjnu – 170 osob.

V průběhu roku 2007 bylo zaevidováno celkem 29 nových uchazečů o zaměstnání.

Vyřazeno bylo 88 osob, přičemž nejvíce osob bylo vyřazeno v průběhu měsíce března – 28 osob.

K 31. 12. 2007 evidoval úřad práce v Hustopečích celkem 184 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, což je o 59 uchazečů méně než na konci měsíce ledna a míra nezaměstnanosti klesla na 5,9%.

V lednu roku 2007 bylo k dispozici 62 volných pracovních míst, v prosinci téhož roku bylo k dispozici 69 volných pracovních míst. Nejvíce volných pracovních míst bylo v měsíci srpnu – 124 míst.

Tab. č. 4: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2007

Stav k datu	Dosažitelní uchazeči celkem	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo	Míra nezaměstnanosti	Volná místa
31. 01. 2007	243	3 131	7,8%	62
31. 12. 2007	184	3 131	5,9%	69

Zdroj: Integrovaný portál MPSV – vlastní zpracování

Situace na trhu práce v Hustopečích za rok 2008

K 31. 1. 2008 evidoval úřad práce v Hustopečích celkem 174 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, což je o 10 osob méně než na konci předchozího měsíce. Míra nezaměstnanosti dosáhla klesla na 5,6%. Ve srovnání se stejným obdobím roku 2007 je počet uchazečů o zaměstnání nižší o 69 osob.

Nejvíce uchazečů o zaměstnání bylo evidováno v měsíci prosinci - 205 osob. Nejméně uchazečů bylo evidováno v měsíci červnu – 137 osob.

V průběhu roku 2008 bylo zaevidováno celkem 75 nových uchazečů o zaměstnání.

Vyřazeno bylo 44 osob, přičemž nejvíce osob bylo vyřazeno v průběhu měsíce března a dubna – 27 osob.

K 31. 12. 2008 evidoval úřad práce v Hustopečích celkem 205 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, což je o 31 uchazečů více než na konci měsíce ledna a míra nezaměstnanosti vzrostla na 6,5%.

V lednu roku 2008 bylo k dispozici 78 volných pracovních míst, v prosinci téhož roku bylo k dispozici pouze 26 volných pracovních míst. Nejvíce volných pracovních míst bylo v měsíci dubnu – 113 míst.

Tab. č. 5: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2008

Stav k datu	Dosažitelní uchazeči celkem	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo	Míra nezaměstnanosti	Volná místa
31. 01. 2007	174	3 131	5,6%	78
31. 12. 2007	205	3 131	6,5%	26

Zdroj: Integrovaný portál MPSV – vlastní zpracování

Situace na trhu práce v Hustopečích za rok 2009

K 31. 1. 2009 evidoval úřad práce v Hustopečích celkem 220 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, což je o 15 osob více než na konci předchozího měsíce. Míra nezaměstnanosti vzrostla na 7%. Ve srovnání se stejným obdobím roku 2008 je počet uchazečů o zaměstnání vyšší o 46 osob.

Nejvíce uchazečů o zaměstnání bylo evidováno v měsíci červenci - 341 osob. Nejméně uchazečů bylo evidováno v měsíci lednu – 220 osob.

V průběhu roku 2008 bylo zaevidováno celkem 174 nových uchazečů o zaměstnání.

Vyřazeno bylo 57 osob, přičemž nejvíce osob bylo vyřazeno v průběhu měsíce září a října – 46 osob.

K 31. 12. 2009 evidoval úřad práce v Hustopečích celkem 337 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, což je o 117 uchazečů více než na konci měsíce ledna a míra nezaměstnanosti vzrostla na 10,8%.

V lednu roku 2008 bylo k dispozici 18 volných pracovních míst, v prosinci téhož roku bylo k dispozici 11 volných pracovních míst. Nejvíce volných pracovních míst bylo v měsíci listopadu – 28 míst.

Tab. č. 6: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2009

Stav k datu	Dosažitelní uchazeči celkem	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo	Míra nezaměstnanosti	Volná místa
31. 01. 2007	220	3 131	7,0%	18
31. 12. 2007	337	3 131	10,8%	11

Zdroj: Integrovaný portál MPSV – vlastní zpracování

Situace na trhu práce v Hustopečích za rok 2010

K 31. 1. 2010 evidoval úřad práce v Hustopečích celkem 334 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, což je o 3 osoby méně než na konci předchozího měsíce. Míra nezaměstnanosti mírně poklesla na 10,7%. Ve srovnání se stejným obdobím roku 2009 je počet uchazečů o zaměstnání vyšší o 114 osob.

Nejvíce uchazečů o zaměstnání bylo evidováno v měsíci lednu - 334 osob. Nejméně uchazečů bylo evidováno v měsíci červnu – 271 osob.

V průběhu roku 2008 bylo zaevidováno celkem 72 nových uchazečů o zaměstnání.

Vyřazeno bylo 78 osob, přičemž nejvíce osob bylo vyřazeno v průběhu měsíce dubna – 23 osob. Dále od 1. 1. 2010 do 30. 6. 2010 nebyl přijat žádný uchazeč o zaměstnání, ale vyřazeno bylo v témže období 63 uchazečů.

K 31. 12. 2010 evidoval úřad práce v Hustopečích celkem 328 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, což je o 6 uchazečů méně než na konci měsíce ledna a míra nezaměstnanosti poklesla na 10,5%.

V lednu roku 2010 bylo k dispozici 15 volných pracovních míst, v prosinci téhož roku bylo k dispozici 27 volných pracovních míst. Nejvíce volných pracovních míst bylo v měsíci červenci – 43 míst.

Tab. č. 7: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2010

Stav k datu	Dosažitelní uchazeči celkem	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo	Míra nezaměstnanosti	Volná místa
31. 01. 2007	334	3 131	10,7%	15
31. 12. 2007	328	3 131	10,5%	27

Zdroj: Integrovaný portál MPSV – vlastní zpracování

Situace na trhu práce v Hustopečích k 31. 1. 2011

K 31. 1. 2011 evidoval úřad práce v Hustopečích celkem 316 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, což je o 12 osob méně než na konci předchozího měsíce. Míra nezaměstnanosti poklesla na 10,1%. Ve srovnání se stejným obdobím roku 2009 je počet uchazečů o zaměstnání nižší o 18 osob. K 31. 1. 2011 bylo k dispozici celkem 33 volných pracovních míst, tedy o 6 míst více, než na konci předchozího měsíce a o 18 míst více než ve stejném období roku 2010. V průběhu měsíce ledna nebyl na úřad práce v Hustopečích zaevidován žádný nový uchazeč o zaměstnání.

Tab. č. 8: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2011

Stav k datu	Dosažitelní uchazeči celkem	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo	Míra nezaměstnanosti	Volná místa
Hustopeče	316	3 131	10,1%	33

Zdroj: Integrovaný portál MPSV – vlastní zpracování

4.5 Struktura nezaměstnaných v obci Hustopeče

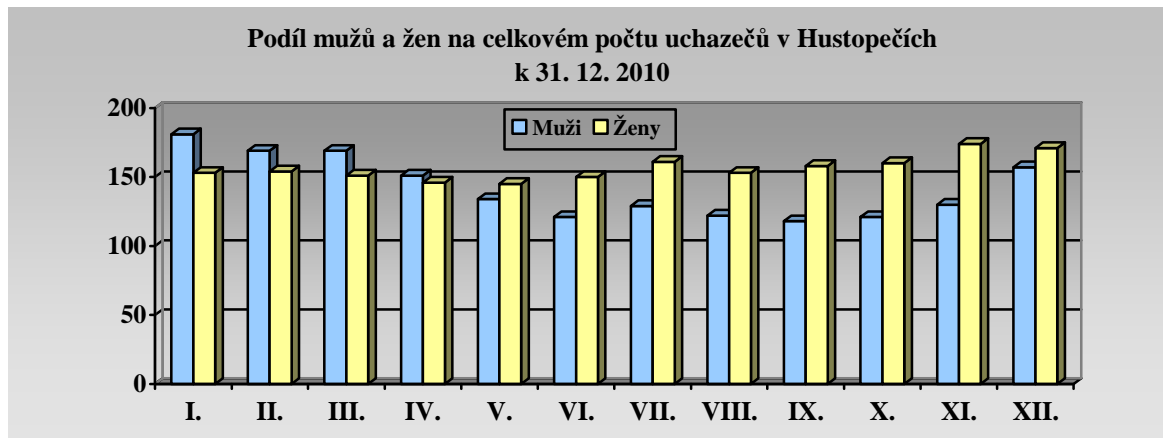
K 31. 12. 2010 bylo Úřadem práce v Hustopečích evidováno 328 dosažitelných uchazečů o zaměstnání (z nich 112 pobíralo podporu v nezaměstnanosti). Míra nezaměstnanosti činila 10,5%. Celkový počet uchazečů byl 331.

Struktura uchazečů podle pohlaví

Podíl mužů a žen na celkovém počtu evidovaných uchazečů o zaměstnání se proti roku 2009 změnil. Zatímco v roce 2008 byl podíl žen téměř po celý rok nižší než podíl mužů (ženy tvořily průměrně 46% na celkovém počtu uchazečů), tak v roce 2010 se situace zcela otočila. Od května do prosince bylo evidováno více žen než mužů. Podíl žen na celkovém počtu

uchazečů tvořil průměrně 52%. Dá se říci, že tento vývoj úzce souvisí s nabídkou práce v jednotlivých oborech hospodářství a typem činností.

Graf č. 2: Podíl mužů a žen na celkovém počtu uchazečů v Hustopečích – rok 2010

Zdroj: ÚP Hustopeče – vlastní zpracování

Struktura uchazečů podle věku

Co se týká věkového rozložení uchazečů, tak nejnižší podíl na celkovém počtu uchazečů mají mladiství do 19 let věku (5% z celkového počtu), naopak nejhůře umístitelní jsou uchazeči v kategorii 35 – 39 let, kteří tvoří 16% z celkového počtu uchazečů o zaměstnání.

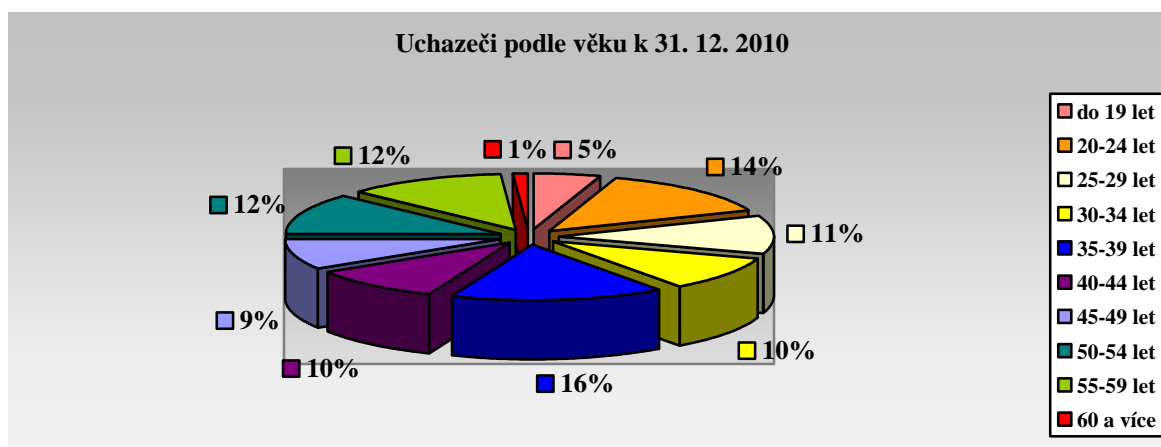
Další věkovou kategorií, která tvoří 14% z celkového počtu uchazečů jsou uchazeči ve věku 20 -24 let a starší občané nad 50 let, kteří se na nezaměstnanosti v obci Hustopeče podílejí celými 25 %. Procentuální zastoupení uchazečů nad 50 let se k 31. 12. 2010 zvýšilo oproti průměrům roku 2009 a 2010 o 1%.

Tab. č. 9: Struktura uchazečů podle věku v letech 2009 - 2010

Kategorie	Průměr roku 2009	Průměr roku 2010	Stav k 31. 12. 2010
do 19 let	10	16	16
20 - 24 let	52	47	48
25 - 29 let	31	33	36
30 - 34 let	36	29	34
35 - 39 let	47	48	53
40 - 44 let	28	25	33
45 - 49 let	29	28	29
50 - 54 let	36	34	38
55 - 59 let	33	34	38
60 let a více	5	4	3
Celkem uchazečů	307	298	328

Zdroj: ÚP Hustopeče: vlastní zpracování

Graf č. 3 : Věková struktura uchazečů o práci v obci Hustopeče v roce 2010 (v %)

Zdroj: ÚP Hustopeče – vlastní zpracování

Struktura uchazečů podle dosaženého vzdělání

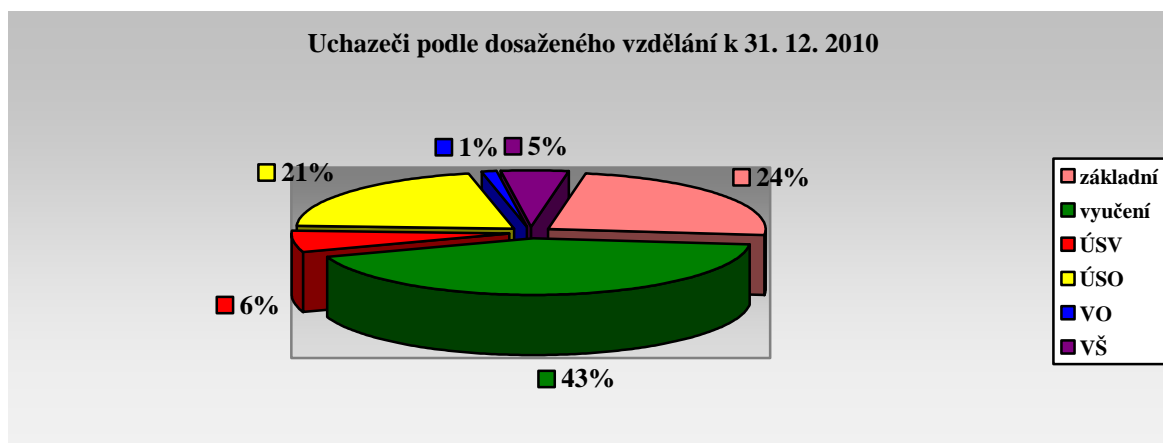
Největší podíl na nezaměstnanosti z hlediska kvalifikační struktury mají stejně jako v předchozím roce vyučení (43%), dále uchazeči se základním vzděláním (24%) a s maturitou (21%). Podíl vyučených na nezaměstnanosti v Hustopečích se však v porovnání s rokem 2009 snížil o 6%.

Co se týká dosaženého vzdělání uchazečů o zaměstnání, nejmenší podíl na nezaměstnanosti, stejně jako v předchozím roce uchazeči s vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním.

Tab. č. 10: Struktura uchazečů podle vzdělání v letech 2009 - 2010

Dosažené vzdělání	Průměr roku 2009	Průměr roku 2010	Stav k 31. 12. 2010
Základní vzdělání	68	71	77
Vyučení	151	132	142
Úplné střední všeobecné	10	15	18
Úplné střední odborné	56	59	69
Vyšší odborné	5	3	4
Vysokoškolské	17	18	18
Celkem uchazečů	307	298	328

Zdroj: ÚP Hustopeče – vlastní zpracování

Graf č. 4: Uchazeči o zaměstnání obci Hustopeče podle dosaženého vzdělání v roce 2010

Zdroj: ÚP Hustopeče – vlastní zpracování

Struktura uchazečů podle délky evidence

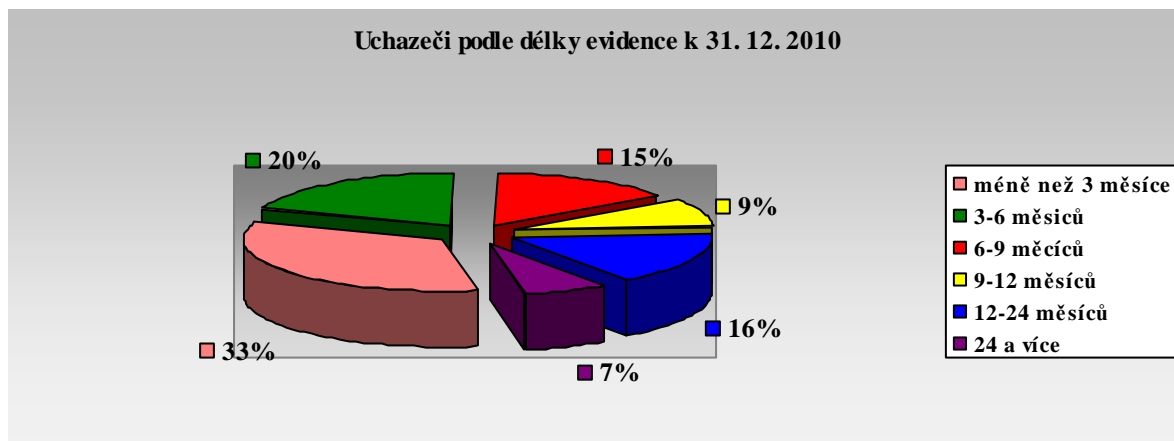
Podíl uchazečů o zaměstnání evidovaných k 31. 12. 2010 dobu delší než 6 měsíců na nezaměstnanosti v Hustopečích činí 47%, z toho je 23% uchazečů evidováno déle než rok.

Při přepočtu dojdeme k závěru, že přibližně každý čtvrtý uchazeč o zaměstnání je v evidenci hustopečského úřadu práce déle než 12 měsíců.

Největší podíl na nezaměstnanosti mají uchazeči evidováni méně než tři měsíce. Tito nezaměstnaní však nepředstavují na rozdíl od dlouhodobě nezaměstnaných vážný problém. Dlouhodobá nezaměstnanost má kromě výrazného snížení příjmů nezaměstnané osoby řadu dalších negativních dopadů. Dochází k dequalifikaci nezaměstnaného, kdy ztrácí přehled o oboru a deformují se jeho pracovní návyky. S rostoucí dobou nezaměstnanosti se tak v podmínkách zvyšující se konkurence na trhu práce snižuje šance na jeho opětovné začlenění do pracovního procesu. Většina dlouhodobě evidovaných osob jsou se svým stavem smířeni a

nemají zájem na něm nic měnit. Do budoucna se dá očekávat, že při současném nepříznivém vývoji na trhu práce bude skupina dlouhodobě nezaměstnaných stále narůstat.

Graf č. 5: Uchazeči o zaměstnání v obci Hustopeče podle délky evidence v roce 2010

Zdroj: ÚP Hustopeče – vlastní zpracování

Osoby se zdravotním postižením

Osobami se zdravotním postižením jsou fyzické osoby, které jsou:

- a. orgánem sociálního zabezpečení uznány invalidními v třetím stupni ,
- b. orgánem sociálního zabezpečení uznány invalidními v prvním nebo druhém stupni,
- c. rozhodnutím úřadu práce uznány zdravotně znevýhodněnými.

Zaměstnavatelé s více než 25 zaměstnanci v pracovním poměru jsou povinni zaměstnávat osoby se zdravotním postižením ve výši povinného podílu těchto osob na celkovém počtu zaměstnanců zaměstnavatele. Povinný podíl činí 4%.

Zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají v pracovním poměru více než 50% zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením a nemají v evidenci daní zachyceny nedoplatky na daních, sociálním a zdravotním pojištění, náleží měsíční příspěvek ve výši skutečně vynaložených mzdových nákladů na zaměstnance, který je osobou se zdravotním pojištěním, včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, které zaměstnavatel za sebe odvedl z vyměřovacího základu tohoto zaměstnance, nejvýše však 8 000 Kč.

V okrese Břeclav jsou pouze dvě provozovny, které zaměstnávají více než 50% osob se zdravotním postižením. Jedna se nachází v Břeclavi a druhá v Týnci.

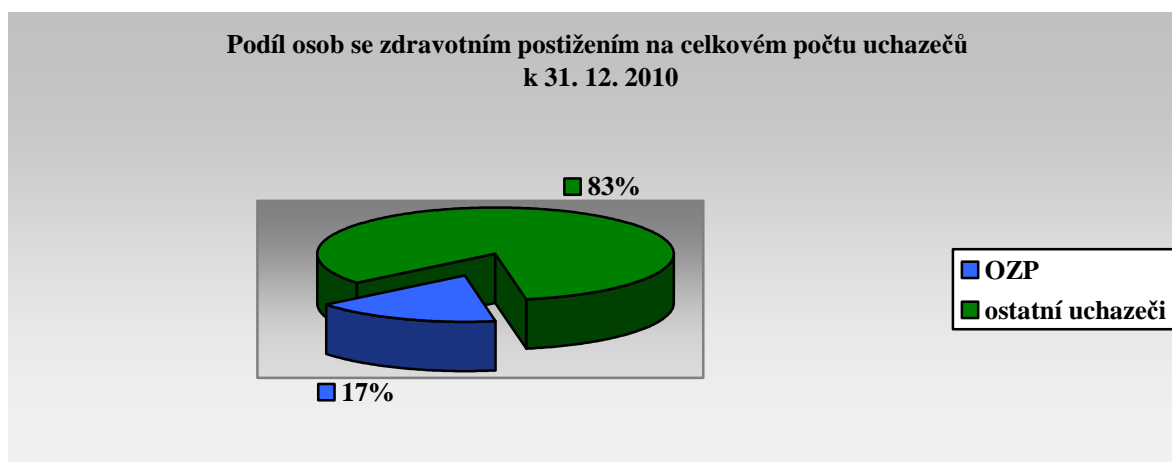
Zaměstnávání osob se zdravotním pojištěním je pořád velkým problémem, neboť stále nejsou k dispozici významnější nástroje, které by zaměstnavatele motivovaly k zaměstnávání osob se zdravotním postižením (OZP). Vyšší zaměstnanosti těchto osob by například pomohly zvýhodněné zkrácené pracovní úvazky, o které je mezi zdravotně postiženými uchazeči největší zájem.

Uchazeči se zdravotním postižením patří do skupiny dlouhodobě nezaměstnaných osob. Většina takových uchazečů je evidována na úřadu práce pouze z důvodu zápočtu doby evidence do pojištění.

Bylo by potřeba zvýšit konkurenceschopnost osob se zdravotním postižením na trhu práce a zároveň motivovat zaměstnavatele k zaměstnávání takových osob.

Celkový počet osob se zdravotním postižením k 31. 12. 2010 činil 57 (17% z celkového počtu uchazečů o zaměstnání). V témže období minulého roku osoby zdravotně postižené činily 13%. Celkový počet uchazečů se zdravotním postižením se proti roku 2009 zvýšil o 12 osob. Podíl osob se zdravotním postižením na celkovém počtu nezaměstnaných k 31. 12. 2010

Graf č. 6: Podíl OZP na celkovém počtu uchazečů v Hustopečích v roce 2010

Zdroj: ÚP Hustopeče – vlastní zpracování

4.6 Problémové skupiny na trhu práce v Hustopečích

Rizikové skupiny nezaměstnaných - obecně

Mezi rizikové uchazeče o zaměstnání se dle Buchtové řadí tyto kategorie osob:

- mladší věkové skupiny do 30 let,
- starší lidé,

- ženy,
- zdravotně postižení lidé,
- lidé bez kvalifikace
- romské etnikum.⁷⁴

Absolventi škol bez praxe

Absolventi škol bez praxe patří do rizikové skupiny uchazečů, kteří se obtížně uplatňují na trhu práce. Pro případné zaměstnavatele jsou tito lidé většinou neatraktivní z důvodu neexistujících nebo jen velmi malých praktických zkušeností. Na druhé straně i samotní absolventi často staví překážky při získání zaměstnání, například tím, že mají velmi nereálné představy o výši nástupního platu.

K 31. 12. 2010 bylo úřadem práce v Hustopečích evidováno celkem 20 absolventů škol. Na celkové nezaměstnanosti v obci se podílejí více než z 6%. Při srovnání se stejným obdobím roku 2009 je patrné, že počet absolventů zůstal na stejné úrovni. Tak jako předchozí rok je i v roce 2010 největší počet uchazečů o zaměstnání z řad absolventů v měsících září a říjnu, kdy končí školní rok a prázdniny a čerství absolventi se přijdou zaevidovat na úřad práce.

Osoby vyučené

Vysoký podíl vyučených na nezaměstnanosti je pro Hustopečsko charakteristický. Těmto lidem často chybí dostatečné znalosti cizích jazyků a to je problém, neboť Břeclavsko je turisticky hojně navštěvovanou oblastí a jazykový handicap je v této oblasti velkým problémem při hledání zaměstnání.

Vyučení bez maturity představují 43% z celkového počtu všech nezaměstnaných.

K 31. 12. 2010 bylo takových osob evidováno celkem 142, což je o 9 osob méně než ve stejném období roku 2009, kdy tato skupina osob představovala dokonce více než 47% z celkového počtu nezaměstnaných.

Dlouhodobě nezaměstnaní

Lidé, kteří jsou na úřadu práce evidováni déle než půl roku je obtížně vracejí zpět na trh práce. Postupně si zvykají na svoji nezaměstnanost a nechtějí na ní nic měnit. Tato skupina lidí se potýká s řadou handicapů a omezení, jako je zhoršený zdravotní stav, nízká nebo neperspektivní kvalifikace, slabá motivace a nechuť k nějakým změnám. Také zaměstnavatelé

⁷⁴ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 114.

mají o osoby dlouhodobě nezaměstnané menší zájem. Čím je člověk déle v evidenci úřadu práce, tím hůře se podaří dosáhnout nějakých pozitivních změn.

K 31. 12. 2010 bylo úřadem práce v Hustopečích evidováno 153 uchazečů o zaměstnání, kteří jsou na úřadu zaregistrováni déle než 6 měsíců, z toho 74 uchazečů je v evidenci déle než 12 měsíců, tyto stavy jsou téměř shodné jako ve stejném období minulého roku.

Zdravotně postižené osoby

Osoby se zdravotním postižením patří mezi nejrizikovější uchazeče o zaměstnání. Na trhu práce je o ně jen velmi malý zájem a nabídka volných míst pro uchazeče z této kategorie je nedostatečná, neboť zaměstnavatelům chybí dostatečná motivace ze strany státu (dotace) pro zaměstnávání, či vytváření pracovních míst pro takové osoby.

K 31. 12 2010 bylo úřadem práce evidováno celkem 57 uchazečů se zdravotním postižením, na celkové nezaměstnanosti v Hustopečích se podílejí ze 17%. Počet těchto osob se oproti stejnému období roku 2009 zvýšil o 3%.

Osoby v předdůchodovém věku

U kategorie osob v předdůchodovém věku se úřad práce v Hustopečích často setkává s obtížně prokazatelnou věkovou diskriminací. Pro zaměstnavatele jsou v této věkové kategorii atraktivní někteří odborníci, ostatní osoby starší 50 let jsou bohužel nezajímavé. Tito lidé se hůře přizpůsobují novým pracovním podmínkám, hůře snášejí změny a postupem času u nich dochází ke snížení pracovní výkonnosti. Díky negativním zkušenostem při hledání vhodného pracovního místa se u těchto osob začne objevovat nedůvěra a zklamání, které nakonec vyústí v pasivitu.

K 31. 12 2010 bylo úřadem práce v Hustopečích evidováno celkem 79 osob starších 50-ti let, což je o 5 osob méně, než ve stejném období roku 2009. Tyto osoby se na celkové nezaměstnanosti podílely téměř z 25% .

Matky s malými dětmi

Poslední rizikovou kategorií na hustopečském trhu práce jsou ženy, které pečují o malé děti. Tato skupina uchazečů o zaměstnání patří mezi ohrožené ve všech regionech. Ženy s malými dětmi jsou pro zaměstnavatele nezajímavé, neboť často požadují pracovat na směny, časovou flexibilitu a představa, že žena bude často absentovat z důvodu nemocnosti svých dětí je pro ně odstrašující. I v Hustopečích se ženy potýkají se špatně skrývanou diskriminací a strachem z odmítání zaměstnavatelů z důvodu péče o dítě.

4.7 Kritéria úřadu práce v Břeclavi pro realizaci nástrojů a opatření aktivní politiky zaměstnanosti pro rok 2011

Cílem aktivní politiky zaměstnanosti v roce 2011 bude pokrytí maximálního počtu uchazečů o zaměstnání jednotlivými nástroji v souladu se zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákona o zaměstnanosti) a v souladu s dalšími příslušnými předpisy. Případné finanční příspěvky budou poskytovány ze státního rozpočtu na APZ a Evropského sociálního fondu v příslušném roce, a to na pracovní místa, která budou obsazena uchazeči o zaměstnání, jimž nelze jiným způsobem zabezpečit vhodné pracovní uplatnění. Úřad práce bude odpovědně zvažovat vhodnost použití jednotlivých nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, a to v závislosti na situaci na trhu práce v regionu tak, aby byly prostředky APZ vynakládány co nejefektivněji. Pozornost bude zaměřena především na uchazeče o zaměstnání nejvíce znevýhodněné na trhu práce a na zvyšování jejich zaměstnanosti a snižování dlouhodobé nezaměstnanosti.⁷⁵

⁷⁵ Úřad práce v Břeclavi: Kritéria úřadu práce v Břeclavi pro realizaci nástrojů a opatření aktivní politiky zaměstnanosti pro rok 2011

5. Praktická část

5.1 Cíl a charakteristika empirického šetření

V předchozích kapitolách jsem se snažila poukázat na to, jakým způsobem nezaměstnanost ovlivňuje život člověka a jaké s sebou přináší problémy. Ztráta práce je pro většinu lidí pohromou a je vnímána negativně. Zvláště dlouhodobá nezaměstnanost je příčinou celé řady negativních důsledků, ať už se jedná o snížení životní úrovně nezaměstnaného, narušení rodinných vztahů, rozbití časové struktury dne, ale většinou i zhoršení zdravotního stavu.

Nezaměstnaní pociťují sociální izolaci a to nejen prostřednictvím chybějícího fyzického kontaktu například s bývalými spolupracovníky, ale začínají se postupně vyhýbat i kontaktu s dalšími nezaměstnanými, cítí se „označováni“ a jejich sebehodnocení se snižuje.

Také respondenti mého výzkumu se často vyhýbají kontaktu s lidmi, za svou nezaměstnanost se většinou stydí a rozhovorům na toto téma se často vyhýbají.

5.1.1 Charakteristika zkoumané jednotky a metody výběru vzorku

Zkoumanou jednotkou mého výzkumu byly osoby evidované úřadem práce v Hustopečích jako uchazeči o zaměstnání. Na vzorku sestávající ze 40 respondentů jsem se s použitím metody hloubkových rozhovorů snažila zjistit, jaké proměny na úrovni individuálního vnímání reality způsobuje problematika nezaměstnanosti coby psychologického fenoménu.

Původním záměrem bylo provést rozhovory s 50 % účastí žen a 50 % mužů. V praxi to však bylo poněkud složitější, neboť jsem se často setkávala s odmítavým a nedůvěřivým postojem a to zvláště ze strany mužů. Nakonec se mi podařilo zrealizovat rozhovory s 29 ženami a 18 muži, kteří jsou vedeni úřadem práce v Hustopečích jako uchazeči o zaměstnání.

Při hledání respondentů jsem použila metodu náhodného výběru. Vzhledem k nepoměru dat získaných od mužů a od žen jsem počet záznamových archů získaných od žen zredukovala na 22. Při rozhodování, které rozhovory ponechat jakou součástí mé bakalářské práce sehrála v rámci možností roli i snaha o vytvoření pokud možno co nejreprezentativnějšího vzorku respondentů, tedy těch, kteří mají největší podíl na hustopečské nezaměstnanosti.

Šetření probíhalo v průběhu měsíce ledna a února 2011 na úřadě práce v Hustopečích, kde mi paní vedoucí úřadu umožnila provádět rozhovory přímo na úřadu práce a k tomuto účelu mi poskytla vhodnou místnost.

5.1.2 Etická stránka výzkumu

Pro respondenty jsem měla připravenou kávu či čaj. Ještě jsem začala se šetřením, jsem se snažila uvolnit atmosféru a každému vysvětlila, z jakého důvodu tento výzkum provádím a byli ujištěni, že celé šetření je naprosto anonymní, že slouží pouze jako podklad pro mou bakalářskou práci. Když jsem respondentům vysvětlila, že nemám nic společného s úřadem práce, většinou se trochu uklidnili. Vysvětlila jsem, co výzkumem sleduji a poprosila je o naprostou otevřenost.

Respondenti byli seznámeni s tím, že pokud jim bude nějaká otázka nepříjemná, tak ji můžeme přeskočit a samozřejmě na ni nemusí odpovídat, že je to zcela dobrovolné, ale na druhé straně by mi velmi pomohlo, kdyby se uvolnili a snažili se na vše popravdě odpovědět.

5.1.3 Metoda výzkumu

Pro respondenty jsem měla připravené dotazníky, které jsem je nechala vyplnit. Vyplnění dotazníku trvalo asi 10 minut. Dotazník obsahoval 27 otázek a respondent měl na výběr z několika možností, aby měli dotazovaní představu, co po nich požadují, neboť samotné položení otázky bez berliček v podobě možných odpovědí bylo pro první dotazované respondenty těžké a často nevěděli, co si mají pod položenou otázkou vůbec představit.

Po vyplnění dotazníku jsem začala s respondenty rozebírat každou položenou otázku a poprosila jsem, zda by mohli svoji odpověď více rozvést a odpovědět vlastními slovy. Individuálně jsem pokládala i doplňující otázky. Odpovědi respondentů jsem zaznamenávala do záznamového archu a po skončení rozhovoru jsem jim nabídla, že si mohou v případě zájmu arch přečíst a případně doplnit. Většinou toto nepožadovali, tak jsem poděkovala, popřála hodně štěstí a rozloučila se.

Po provedených rozhovorech s uchazeči o zaměstnání mohu konstatovat, že mě překvapila naprostá otevřenost některých respondentů a také to, že kromě přínosu pro mou bakalářskou měl tento rozhovor přínos i pro samotné nezaměstnané. Mnoho z nich, zvláště z řad dlouhodobě nezaměstnaných se po počáteční nedůvěře otevřelo a společně se nám podařilo

pojmenovat některé problémy, které je trápily. Byli i tací, kteří byli po překonání počátečních ostychů rádi, že si mohou popovídat, protože dlouho s nikým nemluvili, což potvrzuje, že se cítí sociálně izolováni.

O respondentech jsem se snažila nejdříve zjistit základní údaje, jako je jeho věk, vzdělání, délku jeho pracovní praxe, délku jejich evidence na úřadu práce a také celkový počet jejich evidencí na úřadu práce a další otázky byly pokládány tak, abych zjistila co nejvíce o to, jak každý individuálně vnímá svoji nezaměstnanost, jakým způsobem se s ní vyrovnává a v poslední řadě na to, jakým způsobem nezaměstnanost ovlivnila psychiku a zdraví jedince.

5.1.4 Stanovení hypotéz výzkumu

Pro můj výzkum jsem zvolila následující základní hypotézy:

1. Nezaměstnanost je spojena s velkou emocionální zátěží
2. Nezaměstnanost úzce souvisí se sociálně patologickými jevy
3. Nezaměstnanost s sebou přináší zdravotní problémy
4. Nezaměstnanost způsobuje změny ve vztazích k sociálnímu okolí
5. Nezaměstnanost je příčinou snížení životní úrovně nezaměstnaného a jeho rodiny
6. Nezaměstnanost je spojena se změnami ve vnímání času
7. Nezaměstnanost ovlivňuje psychiku jedince a jeho sebehodnocení

5.2 Výsledky výzkumu

Cílem této kapitoly bylo potvrdit, či vyvrátit hypotézy uvedené v kapitole 5. 1. 4..

Prožívání nezaměstnanosti

Respondenti svoji nezaměstnanost prožívají různými způsoby. Někteří nezaměstnaní na ztrátu práce nahlízejí poměrně optimistickým způsobem a vnímají ji jako začátek něčeho nového (RM2, RM4, RM11, RZ14, RZ15 a RZ19).

Jiní ji vnímají jako úlevu po nejistotě, která předcházela ztrátě zaměstnání (RZ5, RZ16, RM2, RM4, RM13), všichni z těchto respondentů jsou minimálně středoškolsky vzdělání a s výjimkou jednoho jsou úřadem práce registrováni méně než 6 měsíců.

Dále bych chtěla uvést příklad respondenty RZ4, které nezaměstnanost vyhovuje a nepokrytě to jako jediná přiznává. Jedná se o vysokoškolsky vzdělanou ženu ve věku 33 let, je evidovaná méně než půl roku.

Nezaměstnanost je však pro většinu dotazovaných spojena s negativními pocity. Největší počet respondentů (43%) má obavy z budoucnosti. „Mám strach z toho, co bude dál“, přiznává většina respondentů. Tyto pocity jsou typické především u mužů, což vyplývá z jejich funkce role živitele rodiny s výjimkou respondentů RM10 a RM11, kteří patří do skupiny krátkodobě nezaměstnaných absolventů střední školy.

Z žen tyto pocity uvedlo celkem pět respondentek (RZ1, RZ2, RZ6, RZ10 a RZ21).

Avšak pouze u tří jsem zaznamenala skutečné obavy z budoucnosti u dalších dvou tyto obavy nebyly myšleny příliš vážně, neboť nezaměstnanost se stala jejich životním stylem a nehodlají na ní nic měnit.

Mezi další uváděné pocity patří například pocit beznaděje, bezcennost, zklamání, zlost a hněv, pocit křivdy a také částečná rezignace (27% všech dotázaných).

Vyrovnávání se s neúspěchem při hledání zaměstnání

Pro 35 % respondentů je neúspěšný pohovor poučením, přemýšlejí, kde se stala chyba, co by příště mohli změnit, zlepšit. Z výzkumu dále vyplynulo, že tento způsob vyrovnání se s neúspěchem při hledání zaměstnání je typický hlavně pro muže středoškolského vzdělání, ve věku do 28 let (s výjimkou RM18 – 42 let) a všichni s výjimkou respondenta RM4 patří mezi krátkodobě nezaměstnané.

U žen je situace zcela odlišná, jediné co mají respondentky společné, že nemají děti, nebo v jednom případě děti dospělé.

30% respondentů si z neúspěšného pohovoru „*nedělá těžkou hlavu*“. Tento způsob je typický především pro ženy s nižším vzděláním, které bývají opakovaně nezaměstnané. Muži s tímto postojem jsou také většinou nižšího vzdělání.

Zcela odlišnou situaci jsem zaznamenala u 23% respondentů, ti uváděli, že je „*každý neúspěch u pohovoru srazí na kolena*“ a mají pocit, že jsou neschopní a nesou odmítání a svoji nezaměstnanost vůbec velmi těžce a právě na této skupině respondentů jsou nejvíce patrné náznaky negativních psychických dopadů.

Tento pocit převládá hlavně u mladších žen v průměrném věku 27 let, pro všechny je charakteristické minimálně středoškolské vzdělání, v jednom případě vyšší odborné (RZ2) a jedna vysokoškolačka (RZ8), většinou mají pracovní praxi a patří do skupiny dlouhodobě

nezaměstnaných s výjimkou respondentky RZ14. Ani jedna z uvedených respondentek nemá zázemí ze strany manžela či partnera, musejí se spoléhat především na sebe.

U mužů se jedná především o vyučené respondenty, nezaměstnané krátkodobě. V jednom případě se jedná o respondenta (RM7), který má malé dítě a musí zabezpečit rodinu.

Zbývající respondenty neúspěch povzbuzuje do dalšího hledání, dalo by se říct, že všechny tyto respondenty spojuje, že jsou na úřadu práce průměrně 3 měsíce, tedy příliš krátkou dobu, než aby se začal projevovat nějaký negativní dopad na psychiku.

Vliv na životní úroveň

To, že má nezaměstnanost přímý vliv na životní úroveň a snižuje je zcela jasné a dokázaly to už předešlé výzkumy

Čím déle je člověk bez práce, tím je rezignovanější. Na svoji nezaměstnanost a finanční situaci si postupně zvykne a nakonec mu takováto situace začne vyhovovat. Zřekne se nějakých svých potřeb, uskromní se a zjistí, že to jde i takto. Nejvíce se však finanční tíseň dotýká rozvedených žen a matek, mužů – živitelů rodin a dále mladých.

Mezi mými respondenty se našli i tací, kteří se začali orientovat na aktivity, které jim „na černo“ zajistí alespoň nějaký přísun do rodinného rozpočtu (RZ12, RM6 a RM8).

Zvláště dlouhodobě nezaměstnané ženy svoji finanční situaci nevnímají příliš tíživě, neboť mají většinou finanční zázemí ze strany manžela či partnera a hledání práce, která by zajistila přísun dalšího příjmu do rodinného rozpočtu tak pro ně není palčivým problémem. Tyto ženy většinou na hledání práce rezignovaly a nedokážou si představit, že by to mohlo být i jinak. Orientují se spíše do domácnosti, jsou zvyklé na svůj klid a pohodu, jejich praxe je s ohledem k jejich věku poměrně krátká, vyznačují se chybějícím či jen minimálním vzděláním a práce pro ně v životě neměla nikdy příliš velký význam. Mezi tyto ženy patří respondentky RZ10, RZ21, RZ19, RZ17 a RZ 11.

Vliv na zdraví

Výzkumy prováděné v minulosti ukázaly, že nezaměstnanost má vliv na zdraví člověka, ať už přímý, nebo nepřímý. Z mých výzkumů vyplynulo, že velkým problémem, který je společným jmenovatelem i zdravotních problémů je nuda. Nezaměstnaní mají spoustu volného času, většinou ho smysluplně nevyužívají, více kouří, často a dlouho do noci vysedávají u počítače, z čehož pramení únava, bolesti hlavy, bolesti žaludku a jiné.

Nejvíce respondentů si stěžovalo na nespavost (28% respondentů). Mezi těmito respondenty jsem nenašla žádné společné znaky, špatně spí jak muži, tak ženy, jak mladí, tak starší, jak nekvalifikovaní tak vysokoškoláci.

Dalšími nejčastěji uváděnými problémy byly zažívací potíže. Trpí jimi 25% dotázaných.

Respondenti uváděli také bolesti hlavy (18%), těmi trpí především ženy, u některých bych však tyto obtíže nespojovala s nezaměstnaností, neboť se jedná o ženy dlouhodobě nezaměstnané, opakovaně registrované, které jsou se svým stavem, nejen smířeny, ale i spokojeny, neboť mají fungující rodinné zázemí, tak jako v případě RZ10 a RZ11.

Jiní respondenti mají problémy s váhou, buď trpí nechutenstvím nebo se přejídají. Jedná se o 15 % respondentů. V případě respondentů RM10 a RM11 jde o časté vysedávání u počítače, nedostatek pohybu, přejídání se.

V případě respondenta RM9 jde o nechuť k jídlu „*přestalo mě chutnat, dost jsem poslední dobou zhubl.*“ (RM9)

15% respondentů většinou z řad žen trápí únava, tu bych také v některých případech přičetla spíše ponocování, v některých případech hraje opět roli nuda, ležení u televize a jiné neaktivity, které únavu také podporují. Respondentka RZ13 si stěžuje na chronický únavový syndrom, který se v nezaměstnanosti ještě zhoršil.

Zhoršení stálého onemocnění uvedlo 10% respondentů, jednalo se o bolesti zad, kloubů, žaludeční vředy.

Zbývající respondenti (33%) si žádné zdravotní problémy neuvědomují, všichni tito respondenti jsou nezaměstnaní jen krátce a respondentka RZ4 dokonce uvedla zlepšení svého zdravotního stavu, což si dávám do souvislosti se stresujícím a náročným povoláním, které naposledy vykonávala.

Nezaměstnanost a rizikové chování

S otázkami, které se týkaly rizikového chování jsem se dostala na tenký led, většina nezaměstnaných nechtěla přiznat, že mají nějaké problémy, ale našli se i tací, jejichž otevřenost mě překvapila.

Nejvíce uváděným rizikovým chováním je zvýšení počtu vykouřených cigaret, toto se týká 18% respondentů.

Pět z dotázaných respondentů se začali uzavírat do sebe a vyhýbat kontaktu s lidmi, struktura těchto respondentů je také rozmanitá a nevykazuje žádné společné znaky.

Někteří z respondentů se otevřeně přiznali, že dost pijí alkohol u jiných jsem to z náznaků vytušila.

U respondentek RZ3 a RZ6, které přiznaly, že „si občas dají“ bylo patrné, že se nudí, tak chodí mezi známé „stejně postižené nezaměstnaností“ a popíjejí.

Respondent RM7, začal popíjet, protože se díky své nezaměstnanosti necítí dobře a usuzují, že je předpoklad, že jakmile najde práci, vše se opět vrátí do starých kolejí.

Zcela jinou situaci jsem zaznamenala u respondentů RM6, RM8 a RZ11 všichni tři patří mezi dlouhodobě a opakovaně nezaměstnané a alkohol berou jako součást svého životního stylu.

Zatímco respondent RM8 je člověk, který se sice občas opije, ale věci má docela pod kontrolou, u druhých dvou jsou patrné problémy zavánějící závislostí. Respondent RM6 svůj problém přiznal a zvykl si na něj a řešit ho nijak nehodlá, u ženy RZ11 se toto dalo jasně vytušit z náznaků, narážek na alkohol a jejího chování. Jedná se o ženu bez kvalifikace, která nikdy nechodila do práce, která si doma splní své povinnosti a pak se nudí. Její případ je o to smutnější, že má ještě nezletilého syna narozdíl od druhých dvou respondentů.

Respondenti RM5 a RM10 propadli počítačovým hrám a internetu a respondenti RM10 a RZ6 začali užívat jinou návykovou látku, z jejich náznaků usuzují, že se jedná o marihuanu.

Vliv na sociální okolí a vztahy

Většina nezaměstnaných, v tomto případě celých 80% dotázaných, uvedla, že je rodina ve všem podporuje, případně, že pomohou, ale chtějí vidět i snahu ze strany nezaměstnaného a jejich rodinné vztahy se nijak nezměnily. Je to především proto, že příbuzní vidí, že se nezaměstnaní snaží práci hledat a vědí, že tato situace není jednoduchá, proto jim situaci nechtějí ještě více ztěžovat. V mnoha případech jsem ve výpovědích zaznamenala nějaké formy povzbuzování nebo se jim dostává jiné psychické podpory ze strany členů rodiny. Případně uvádějí, že se jejich rodinná atmosféra v důsledku nezaměstnanosti zlepšila to zvláště v případech, kdy rodina schvalovala opuštění posledního zaměstnání v případě nepřijatelných pracovních podmínek, nebo nepřiměřeného stresu (RZ4 a RZ16).

V některých případech (RM9) se rodina snaží a ve všem ho podporuje, ale dotyčný přesto cítí, že se rodinná atmosféra zhoršila, ale vnímá tuto negativní změnu jako svoji chybu.

Ztráta zaměstnání se ale na rodinných vztazích může projevit také negativně, narušením rodinné pohody, nejčastěji z důvodu chybějících finančních prostředků. V několika případech

nezaměstnaní sice respondentovu nezaměstnanost těžce nesli, ale nedali na sobě nic znát (RM9).

Čtyři z dotázaných respondentů uvedli, že v rodině převládá nervozita a napjaté vztahy (RM6, RM7, RM14 a RZ6).

Výjimečně nezaměstnaní také uvádějí, že rodině je jejich situace naprosto lhostejná (RM8 a RZ20).

Někteří z respondentů jsou obviňováni z neschopnosti (RM11, RM19 a RZ6).

Vztahy mimo rodinu

Největší část respondentů (68%) uváděla, že nezaměstnanost žádným způsobem neovlivnila jejich sociální vztahy a že kontakt s okolím mimo rodinu udržují a stýkají se se známými, či kamarády úplně stejně jako v době když chodili do práce. Z rozhovorů dále vyplynulo, že většina z dotázaných se nadále stýká i s bývalými spolupracovníky, ale čím delší dobu jsou lidé nezaměstnaní, tím jsou setkání s bývalými spolupracovníky řidší, neboť postupem času ubývá témat k rozhovorům, nová témata z práce jsou pro ně cizí a nezajímavá, zvláště tehdy, pokud oni sami nemají o čem mluvit.

Tři z respondentů dokonce přiznali, že vyhledávají společnost lidí víc než dříve, protože jim to pomáhá zůstat v pohodě (RM11, RZ9 a RZ14).

Zbývající část nezaměstnaných přiznala, nebo z rozhovoru s nimi vyplynulo, že se lidem raději vyhýbají (25% z dotázaných) a nemají zájem o kontakt s lidmi, jedna z respondentek dokonce uvedla, že jí nedělá dobře ani kontakt s prodavačkou v obchodě (RZ12) a u druhé bych usuzovala na všeobecnou psychickou nepohodu, která u ní s největší pravděpodobností vznikla již před nezaměstnaností a nyní je ještě vystupňovala (RZ13).

Na závěr tohoto oddílu bych ještě podotkla, že právě v přátelích nachází 33% respondentů největší oporu v jejich tíživé situaci a je ze tohoto hlediska hned na druhém místě za rodinou.

Vliv nezaměstnanosti na psychiku jedince

Čtvrtina mých respondentů nevnímá jakékoli náznaky psychických problémů, ani nezaznamenali žádné změny v souvislosti s jejich psychikou. Tito respondenti jsou nezaměstnaní s výjimkou respondentky RZ10 jen krátce, kromě respondenta RM3 mají poměrně slušnou praxi a většinou se jedná o nezaměstnané se středoškolským, případně vysokoškolským vzděláním. Těmto charakteristikám se vymyká pouze RZ17.

Většina z těchto respondentů prožívá počáteční úlevu s možností si odpočinout, což však může být v pozdějším stádiu, pokud se dotyčným nepodaří najít zaměstnání vystřídáno negativními pocity.

Zbývající tři čtvrtiny respondentů přiznávají, či se z jejich výpovědí dají vytušit některé z psychických změn či problémů, tyto potíže s psychikou bývají často přímo vázané na finanční těžkosti, které jdou většinou ruku v ruce s nezaměstnaností, obzvláště s nezaměstnaností dlouhodobou.

Dotyční špatně snášejí, že nemohou delší dobu najít zaměstnání, nebo také pokud byli na zaměstnání příliš fixováni a bylo pro ně nejdůležitější životní aktivitou, dále ti, kteří se cítí nějakým způsobem handicapováni a v neposlední řadě také živitelé či živitelky rodin.

Největší část respondentů vnímá nervozitu a podrážděnost (48% ze všech dotázaných), ženy mají jediný společný znak, všechny jsou svobodné nebo rozvedené, většinou bez partnera. Muži mají společnou pouze krátkodobou nezaměstnanost, s výjimkou respondenta RM4 a RM6.

Další kategorií respondentů jsou takoví, kteří svůj stav charakterizují jako depresi (33%).

Mezi další nejčastěji uváděné negativní dopady patří napětí (28%), stres (15%), a pocit strachu (10%).

Vliv na sebevědomí člověka

Dále mě zajímalo, co nezaměstnanost udělá se sebevědomím člověka. Skoro polovina respondentů tvrdí, že nezaměstnanost nenechala žádné stopy na jejich sebevědomí a vše je jako dříve. Toto se týkalo celých 45% z dotázaných. Většina z těchto respondentů je bez zaměstnání teprve krátkou dobu s výjimkou RZ10, RZ21, RM1, RM3, RM8. Všechny ženy jsou vdané, zajištěné manželem, svobodné respondentky jsou bezdětné, převažuje nižší úroveň vzdělání. Mezi muži převažují společné znaky jako je: krátkodobá nezaměstnanost, spíše maturitní či vysokoškolské vzdělání. Ti, kteří jsou nezaměstnání déle než 12 měsíců (RM1 a RM3) jsou svobodní a bezdětní, bez praxe. Mezi další znaky patří, že žijí stále u svých rodičů, kteří je podporují a pomáhají jim.

Dále jsem ve dvou případech zaznamenala zvýšení sebevědomí dotazovaných. Jednalo se o respondentky RZ16 a RZ4. Respondentka RZ4 je žena s vysokoškolským vzděláním, která si po prožitých stresech v předchozích zaměstnáních užívá domácí klid a pohodu s malým dítětem a přítelem.

Zbývající respondenti uvedli, že se jim svědomí lehce (30% dotázaných) nebo výrazně snížilo. Přičemž výrazný pokles zaznamenalo 18% respondentů. V případě respondentek hovoříme ženách dlouhodobě nezaměstnaných, s maturitním a v jednom případě vyšším odborným vzděláním, s nulovou nebo minimální praxí, všechny jsou svobodné případně rozvedené mající v péči děti předškolního věku, všechny jsou bez partnera (RZ2, RZ3, RZ6, RZ12, RZ13).

V případě mužů se jedná o dlouhodobě nezaměstnaného respondenta, u kterého je téměř nulová šance, že někdy začne vést normální život, protože propadl alkoholu, hluboký pokles sebevědomí u tohoto člověka lze přičíst spíše jiným věcem, než je ztráta práce. U něj se jedná o jakýsi efekt domečku z karet, jehož základy otrásl rozvod, který začal špatně snášet, po té začaly přibývat další a další menší či větší pohromy a z domečku zbyla jen hromádka a on nemá sílu stavět znova od základů (RM6). A dále respondent RM9, který přišel o práci, se kterou byl velmi vnitřně spjatý a propuštění ho uvrhlo na pokraj propasti, což se dá vzhledem k jeho věku naprosto chápat.

Časová struktura dne u nezaměstnaných

V tomto ohledu by se dali respondenti rozdělit na dvě naprosto shodné poloviny, přičemž v první z nich jsou lidé, kteří si i přes svoji nezaměstnanost dokázali udržet pravidelný denní řád a druhá polovina vykazuje znaky jisté časové roztržitosti.

Skupina respondentů s pravidelným denním režimem vykazuje jisté společné znaky, za nejvýznamnější považují jejich krátkodobou nezaměstnanost. Většina z nich se věnuje svým koníčkům, udržuje pravidelné vztahy se známými, někteří z nich se neustále vzdělávají, všichni přiznávají, že dělají něco smysluplného, něco, co je baví, je však otázkou, zda se nejedná pouze o počáteční pocit „dovolené“.

Druhou skupinu respondentů charakterizuje právě dlouhodobá nezaměstnanost, během které, jak je známo, se začnou postupně vytrácet pracovní návyky a nezaměstnaný se po počáteční euforii, kterou najednou způsobí ta velká spousta času, která je nyní k dispozici a pocit, že se konečně můžou zabývat tím, co je baví, mají více času se věnovat práci v domácnosti a rodině, kterou dříve díky své pracovní zaneprázdněnosti zanedbávali, ale člověk se všeho po určité době přejí a nakonec se dostaví stereotyp a nuda, o které jsem se zmiňovala již v předchozích kapitolách. Ač se to mnohým lidem zdá nepochopitelné, právě přemíra volného času plodí lenost, nechut' se do čehokoliv pouštět, člověk neustále jakoby chodí v jednom kruhu a dělá všechno, ale přitom nedělá nic.

Většinu příjemných věcí si člověk spojuje s pohodou, často si říká, že kdyby měl víc času, kolik by přečetl knížek, kolik práce by stihl udělat, jenomže nezaměstnanost s sebou ve většině případů přináší jen těžkosti, starosti a problémy a to pak člověk nemá na záliby ani pomýšlení.

Proč to tak je? Dle Buchtové práce určuje časovou strukturu dne, týdne, měsíce i doby svátků, což potvrzuje i následující velice trefná a přímá výpověď:

„...ráno mě nezazvoní budík, já nevstanu, protože nemusím do práce. Pak nejdu z práce, tak nemusím rychle nakoupit, nemusím na poslední chvíli vyzvednout malou ze školky, nemusím spěchat, abych všechno stihla, abych stihla rychle nachystat něco k večeři, dát prádlo do pračky, vykoupat malou, abych večer utrhla chvilku klidu u televize...prostě nemusím, to je ten důvod...“ (RZ10)

5.3 Závěr výzkumu, verifikace hypotéz

Hypotéza č. 1 se potvrdila, nezaměstnanost je spojena s velkou emocionální zátěží. Dokonce 70% mých respondentů vnímá v souvislosti s nezaměstnaností velice negativní pocity.

V případě dlouhodobě nezaměstnaných se potvrdily znaky negativní emocionální zátěže v 92% dotázaných.

Hypotéza č. 2 se nepotvrdila, neboť 65% respondentů nepociťuje v souvislosti se svojí nezaměstnaností žádné znaky rizikového chování. Pokud by však tato hypotéza zkoumala pouze dlouhodobě nezaměstnané, (tzn. takové, kteří jsou v evidenci úřadu práce vedeni déle než 12 měsíců) potvrdila by se i tato hypotéza, neboť 54% z dlouhodobě nezaměstnaných respondentů vykazuje znaky rizikového chování, z čehož plyne závěr, že dlouhodobá nezaměstnanost úzce souvisí se sociálně patologickými jevy.

Hypotéza č. 3 byla také potvrzena. Nezaměstnaní vnímají zhoršení zdravotního stavu dokonce v 67% a tyto zdravotní potíže přičítají své nezaměstnanosti. V případě dlouhodobě nezaměstnaných respondentů uvádí zhoršení zdravotního stavu celých 100% uchazečů.

Hypotézu č. 4 můj výzkum potvrdit nemůže. Pouze 20% respondentů uvedlo, že cítí v tomto směru změny k horšímu, zbývající část je přesvědčena, že jejich nezaměstnanost žádným způsobem neovlivnila vztahy s rodinou a nejbližším okolím. Ve dvou případech se rodinná

atmosféra dokonce zlepšila. Ani dlouhodobě nezaměstnaní nepocítují nějaké změny k horšímu (pouze 23%) a rodinu shodně vnímají jako podporu a útočiště.

Hypotéza č. 5 mohu opět potvrdit. Většina mých respondentů (80%) pocítuje snížení životní úrovně v důsledku nezaměstnanosti. Pouhých 20% tvrdí, že jejich životní úroveň zůstala nezměněna. Zde však převažují ženy, které jsou zabezpečeny ze strany manžela či přítele. V případě dlouhodobě nezaměstnaných je životní úroveň snížena u 85% dotázaných.

Hypotéza č. 6 se také potvrdila, neboť 50% nezaměstnaných uvádí, že došlo ke změně v trávení volného času a narušení časové struktury. Jejich den nemá žádný řád a stres ve spojení s celkovou nepohodou plynoucí z nezaměstnanosti mohou i za úpadek zájmu o koníčky.

V případě dlouhodobě nezaměstnaných si časovou strukturu dne dokázal udržet pouze jediný respondent. U zbývajících částí respondentů (92%) je časová struktura dne výrazně narušena.

Na základě provedeného výzkumu mohu potvrdit i hypotézu č. 7. Stejně jako v předešlých výzkumech i mí respondenti zaznamenali celou řadu psychických problémů a změn k horšímu. Tři čtvrtiny respondentů přiznávají nervozitu, podrážděnou, deprese, pocit strachu a jiné. Dlouhodobě nezaměstnaní jsou na tom ještě hůře, narušení psychické pohody uvádí celých 85% respondentů.

6. Doporučení pro nezaměstnané jedince

Zaměstnání není pro většinu lidí, jen způsob, jak získat finanční prostředky, ale představuje také prostor pro seberealizaci. O práci může přijít každý z nás a každý komu se tato situace přihodila může potvrdit, že to není jednoduché. Člověk přijde o společenské postavení o hlavní náplň každého dne a v neposlední řadě i o zdroj peněz. Mnoho lidí se potýká s depresemi a pocitem méněcennosti.

V této kapitole bych chtěla nezaměstnaným poskytnout několik důležitých rad, které by mohly přispět k „přežití“ nezaměstnanosti. Dále bych se chtěla zmínit o několika metodách, které by člověku mohly pomoci se vyrovnat se stresem a vedly ke zvýšení celkové psychické pohody, které jsou předpokladem jeho úspěchu nejen u budoucích zaměstnavatelů, ale i v osobním životě.

Několik užitečných rad, jak zvládnout období nezaměstnanosti

- **Naplánování denních aktivit** – snažte se, aby se váš denní režim co nejvíce podobal normálnímu pracovnímu dni. Ráno vstávejte přibližně ve stejnou dobu, jak jste zvyklí, nanejvýš o něco později. Vytvořte si plán, co budete dělat, a nějak se přes den zaměstnejte. Dodržujte plán činnosti, i když se vám nechce. Díky tomu člověk neztratí pracovní návyky, nezleniví a přechod do pracovního procesu tak bude mnohem snazší.
- **Svěřte se svému okolí** - být nezaměstnaný není žádná hanba. Přátelé, známí a hlavně rodina vás jistě podpoří a poradí vám. Je možné, že právě někdo z vašich známých ví o nějaké zajímavé pracovní nabídce, případně o firmě, kde hledají zaměstnance ve vašem či blízkém oboru.
- **Neustále se vzdělávejte** - pokuste se volný čas investovat do sebe a zvýšit tak svůj lidský kapitál. Pokud vám to dovolí vaše finanční situace, přihlaste se například do jazykového kurzu. Není také od věci se samovzdělávat, v knihovně je jistě spousta knih z oborů, které ve vás vzbuzují zájem.
- **Myslete pozitivně a buďte aktivní** - důležité je neustále vymýšlet nějaké projekty, zapisovat si své nápady a hlavně neztrácet naději. Většina lidí hledá novou práci několik měsíců a proto nevěste hlavu, pokud se vám ji nepodaří sehnat ze dne na den. Zkuste na svoji ztrátu práce myslet jako na začátek něčeho nového.

*Nejdůležitější lék je pozitivní emoce. Vojenský lékař Napoleonovy armády stejně jako N.I.Pirogov přišli na to samé – rány vojáků – vítězů se hojí výrazně rychleji než rány poražených.*⁷⁶

- **Věnujte se svým koníčkům** - nezaměstnanost s sebou nepřináší jen negativa. Dá vám také jednu cennou hodnotu: čas. Získáte čas na spoustu věcí sportujte, přečtete si dobrou knížku, jděte navštívit své přátele. Zlepší vám to náladu a je docela možné že dostanete nějaký dobrý tip na práci i na místech, kde by jste to nečekali.
- **Vyzkoušejte rekvalifikační kurz** - pokud vám bude nabídnut rekvalifikační kurz, zvažte, zda je pro vás vhodný a pokud myslíte, že ano, neodmítejte. Pokud vám nabídnut nebude, poptejte se jakou váš úřad práce disponuje nabídkou. Rekvalifikační kurzy mají i jiná pozitiva, neboť se dostanete mezi lidi a pomohou vám zvýšit

⁷⁶ Českomoravský odborový svaz školství [online]. 26. 4. 2004 [cit. 2011-03-20]. Stres obecně. Dostupné z: <<http://www.skolskeodbory.cz/bozp/6.htm>>.

sebevědomí a v neposlední řadě i pomohou k opětovnému přivyknutí si na pravidelný denní režim.

- **Využijte nabídky motivačního kurzu** - mnoho nezaměstnaných po určité době svému stavu přivykne a nechce na něm nic měnit. Čím je doma trvání nezaměstnanosti delší, tím obtížněji se vrací do pracovního procesu. Právě vhodně nastavené motivační kurzy by mohly nezaměstnaným pomoci k tomu, aby nerezignovali, co se hledání zaměstnání týče, případně u nich znovuobnovily chuť k dalšímu hledání.

6.1 Metody zvládání psychické zátěže

Pozitivní psychoterapie

Využití pozitivní metodologie a poradenství v psychoterapii nezaměstnaných má své přednosti v komplexním uchopení problému, v otevřenosti vůči nejrůznějším technikám a metodám, v neinvazivnosti a jednoduchosti přístupu ke klientovi, v neposlední řadě v perspektivnosti myšlení a hledání cest dalšího rozvoje osobnosti. Je tedy v souladu s tím, co se v psychologických a sociologických přístupech k nezaměstnanosti nejčastěji objevuje: vyrovnání se s aktuální situací, pozitivní změna postojů k práci, získání nových sociálních dovedností a nové kvalifikace (rekvalifikace).

Pozitivní psychoterapie a poradenství pracují s koncepty čtyř kvalit života a čtyř forem zpracování konfliktů. Ke čtyřem kvalitám života patří tělo/smysly, výkon, kontakt a budoucnost/fantazie.

Jednostrannosti ve čtyřech životních kvalitách vedou ke čtyřem typům únikových reakcí: člověk se utíká do nemoci (somatizace) nebo se ponoří do nějaké aktivity či práce (racionalizace), uteče se do společnosti anebo se naopak všeho straní (idealizace či stažení se) a konečně se může utéci do své fantazie (popření, ignorace). Nezaměstnaní využívají všech zmíněných obranných reakcí, včetně vzácněji se vyskytujícího úniku do nějaké aktivity. Nejčastěji však dochází k somatizaci problémů a k sociální izolaci postiženého.

Copingové strategie

V současnosti sice mohou nezaměstnaní získat díky rekvalifikačním programům potřebné zručnosti, které dávají předpoklad flexibilnější nabídky jejich pracovní síly na trhu práce, ale nemění se samotní nezaměstnaní ani jejich vnímání vlastní nezaměstnanosti, nemění se

strategie chování se v situaci nezaměstnanosti, nedochází ke změně rezignující adaptace ve směru konstruktivní adaptace, nemění se preference proaktivních strategií.

Zvládání čili coping představuje myšlení a konání jednotlivce, pomocí kterých dokáže zvládat požadavky stresových situací. Chování může směřovat buď ke „změně narušeného vztahu s prostředím - na problém zaměřený coping“ anebo k regulaci existujících distresujících emocí – na emoce zaměřený coping.“

Fedáková uvádí tři strategie chování se v náročných životních situacích:

- orientace na samostatné řešení
- hledání sociální opory
- únikové tendence

Zatímco coping zaměřený na problém může být efektivnější v situacích, nad kterými má jednatel určitou kontrolu, coping zaměřený na emoce může být vhodnější v případě nekontrolovatelných situací.⁷⁷

Relaxační techniky

Smyslem relaxačních technik je dosažení lepší psychické pohody prostřednictvím uvolnění. Mnoho výzkumů dokázalo, že mezi tělesným a duševním napětím existuje velmi úzký vztah – neboli jedno se přelévá do druhého. Jestliže se při relaxaci podaří dosáhnout uvolnění těla, přenáší se toto uvolnění i do oblasti psychiky. A zatímco duševního napětí se pomocí vůle dovede zbavit málokdo, ovlivnit napětí svých svalů jde poměrně jednoduše. Jedná se například o autogenní trénink, Jacobsenovu progresivní relaxaci, cvičení s dechem a odvedení pozornosti.⁷⁸

⁷⁷ FRANKOVSKÝ, Miroslav; KENTOŠ, Michal; VÝROST, Jozef. *Tuke* [online]. květen 2007 [cit. 2011-03-28]. Analýza a vyhodnotenie efektívnosti programu RPNKN.

Dostupné z : <<http://web.tuke.sk/icv/projekty/equal/web/vyhodnotenie.doc>>. (volný překlad autorky)

⁷⁸ *Psychoweb* [online]. 2009 [cit. 2011-03-10]. Relaxace - přehled metod.

Dostupné z: <<http://www.relaxace.psychoweb.cz/>>.

6.2 Návrh opatření, které by mohly přispět ke snížení nezaměstnanosti ve vybrané obci

- Podpora vytváření nových pracovních míst a to především takových míst, které by byly schopny zajistit práci i v zimních měsících.
- Další možností je podpora podnikání mladých lidí. Z mého pohledu je to účinnější než klasická podpora pracovních míst. Ti, kdo jsou v evidenci a rozhodnou se podnikat, místo zaměstnavatele sami obdrží finance na rozjezd.
- Největším handicapem mladých je vedle nedostatku praxe také minimum právního vědomí a nezkušenost v kontaktu s úřady. Proto často pomůže také poradenství nebo trénink komunikačních dovedností.
- Poskytování daňových úlev, případně dotací firmám, které zaměstnají uchazeče o zaměstnání, který je v evidenci úřadu práce déle než jeden rok.
- Podpora zaměstnávání osob, které jsou znevýhodněné na trhu práce (lidé do 25 let/nad 50 let, ženy po mateřské dovolené, osoby pečující o dítě do 15 let atd.).
- Zvýšení provázanosti vzdělávacích oborů a trhu práce, například zajištění absolventům praxi u podnikatelů.
- Uvést do souladu vzdělávací systém s poptávkou a potřebami trhu práce (podpora oborů o které je největší zájem ze strany zaměstnavatelů, naopak útlum oborů, po kterých je jen velmi malá či žádná poptávka).
- Rozšíření nabídky rekvalifikačních kurzů a zajistit jejich provázanost s pracovním trhem, dále zajistit takové rekvalifikace, které by byly vhodné i pro osoby s nízkým lidským a sociálním kapitálem.
- Snížení důchodové hranice a umožnění odchodu do předčasného důchodu těm, kteří v pokročilém věku přijdou o práci.
- Personální posílení úřadů práce tak, aby byly tyto instituce schopny poskytovat co nejkvalitnější služby. Nezaměstnaným by zcela jistě pomohla individuální poradna a zvláštní ohledy a vzhledem ke značné emocionální zátěži, která jde ruku v ruce s nezaměstnaností by řada lidí uvítala i péči psychologa.
- Zaměření se na osoby se zdravotním postižením a zajistit jim individuální poradenský přístup a potřebnou péči, stejně tak na pracovníky, kteří přijdou ve vyšším věku o práci a jsou při vstupu do nezaměstnanosti značně frustrováni a dezorientováni

- Dále je důležité, aby každý úřad práce byl schopen nabídnout motivační kurzy, neboť motivace je pro nalezení zaměstnání velmi důležitá. Tyto motivační kurzy by měly být povinné pro dlouhodobě nezaměstnané osoby.
- Myslím, že by bylo vhodné proplácet nezaměstnaným cestovní výlohy, které jsou prokazatelně spojené s hledáním zaměstnání, neboť lidé často setrvávají dále ve své nezaměstnanosti jen proto, že nemají na zaplacení dopravy.

ZÁVĚR

Nezaměstnanost je příčinou ekonomických, sociálních i psychologických dopadů a to nejen pro samotného nezaměstnaného, ale především pro celou společnost. Zvláště dlouhodobá nezaměstnanost, která postihuje nezanedbatelnou část nezaměstnaných zatěžuje ve velké míře státní rozpočet a to jednak z hlediska vyplácení dávek v nezaměstnanosti, ale také z hlediska vynaložených prostředků, určených na řešení tohoto problému v podobě aktivní politiky zaměstnanosti, které realizují jednotlivé úřady práce.

Nezaměstnanost úzce souvisí s celkovým vývojem na trhu práce a se stabilitou ekonomických subjektů, resp. jejich odbytovými možnostmi a strukturou regionální politiky. Jedním z ukazatelů, který vykazuje situace na trhu práce je míra nezaměstnanosti.

Především v Hustopečích a v okrese Břeclav se projevují typické sezónní výkyvy. Míra nezaměstnanosti je vysoká v zimních měsících, postupně se snižuje s tím, jak přibývají příležitosti sezónního zaměstnání ve stavebnictví, zemědělství a opět roste s ukončováním sezónních prací. Sezónní charakter nezaměstnanosti je pro vybranou obci zvláště charakteristický.

Analýza trhu práce v Hustopečích ukázala, že nezaměstnanost postihuje především jedince, patřící do rizikových skupin, což dokazuje vysoký podíl těchto uchazečů na nezaměstnanosti obce. Výrazný podíl na nezaměstnanosti zde mají vyučení, uchazeči s nízkou kvalifikací a také uchazeči s maturitou.

I přes relativně nízké absolutní počty nezaměstnaných v obci je nutné věnovat zvýšené úsilí snižování nezaměstnanosti právě uchazečům z problémových řad, kteří jsou z trhu práce vytlačováni.

Ve výzkumné části jsem se snažila prostřednictvím kvalitativního výzkumu zjistit jaký vliv má nezaměstnanost na psychiku a odolnost jedince, zabývala jsem se způsoby, kterými nezaměstnaní na tyto těžké situace reagují, jak svoji nezaměstnanost prožívají a jakým způsobem se s ní vyrovnávají.

Výzkumnou studií jsem získala poznatky, které ověřily některé ze stanovených hypotéz a potvrdily, že nezaměstnanost znamená pro člověka velkou emocionální zátěž a je spojena s velmi negativními pocity. Nezaměstnaní v Hustopečích vnímají zhoršení zdravotního stavu, jejich životní úroveň je snížena, časová struktura dne je narušena a konečně stejně jako v mnoha předešlých výzkumech i mí respondenti zaznamenali v souvislosti se svou nezaměstnaností řadu psychických problémů, jako je nervozita, podrážděnost, deprese, pocit

strachu a jiné. Naopak hypotézu, týkající se souvislosti se sociálně patologickými jevy a negativním vlivem na sociální okolí potvrdit nemohu, ale předpokládám, že je to způsobeno jistými omezeními ve výzkumu.

Z provedeného výzkumu také vyplynulo, že výše uvedené problémy jsou mnohem výraznější a častější u dlouhodobě nezaměstnaných a také to, že s prodlužující se délkou nezaměstnanosti se problémy postupně nabalují a rostou.

Na základě vyhodnocených dat jsem se v závěru snažila nezaměstnaným poskytnout několik rad a způsobů, které by mohly pomoci se s nezaměstnaností vyrovnat, nebo by alespoň zmírnily nežádoucí dopady na psychiku člověka.

Trh práce v obci Hustopeče lze charakterizovat vysokou zaměstnaností ve vinařství, značnou sezónní nezaměstnaností a značným podílem vyučených na míře nezaměstnanosti. Obec by se měla snažit rozprostřít sezónní zaměstnanost na celý rok, snížit nezaměstnanost nastolením vhodného systému rekvalifikací, podporovat podnikatele, aby se zapojili do rozvoje území a tím se vytvářely i nová pracovní místa.

POUŽITÉ ZDROJE

1. ATKINSON, R. L. *Psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 751 s. ISBN 80-7178-640-3. s. 486-487.
2. BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada – Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8. s. 59.
3. BUCHTOVÁ, B. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 64 s. ISBN 80-210-2425-9. s. 4.
4. *Českomoravský odborový svaz školství* [online]. 26. 4. 2004 [cit. 2011-03-20]. Stres obecně. Dostupné z: <<http://www.skolskeodbory.cz/bozp/6.htm>>.
5. FABUŠOVÁ, V. *Nezaměstnanost v ČR vývoj a sociální důsledky*. BRNO: Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra základů společenských věd, 2006. 80 s. 35 s. příloh. Vedoucí diplomové práce Ing. Oldřich Králík, CSc.
6. FRANKOVSKÝ, Miroslav; KENTOŠ, Michal; VÝROST, Jozef. *Tuke* [online]. květen 2007 [cit. 2011-03-28]. Analýza a vyhodnotenie efektívnosti programu RPNKN. Dostupné z: <<http://web.tuke.sk/icv/projekty/equal/web/vyhodnotenie.doc>>.
7. FEDÁKOVÁ, Denisa. Rozdiely v posudzovaní stratégií správania : Zvládanie nezamestnanosti. In *Psychologické dny 2004 : Svět žen a svět mužů. Polarita a vzájemné obohacování* [online]. [s.l.] : [s.n.], 2004 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z: <<http://cmps.ecn.cz/pd/2004/texty/pdf/fedakova.pdf>>.
8. FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 2. vyd. Praha: EKOPRESS, 2005. 347 s. ISBN 80-86119-94-7. s. 139-140.
9. GALVASOVÁ, Iva , et al. Trh práce. In *Strategie rozvoje mikroregionu Hustopečsko* [online]. [s.l.] : [s.n.], říjen 2007 [cit. 2011-01-06]. Dostupné z: <<http://www.hornibojanovice.cz/hbsunny/2ud/pdf/strategierozvojeh07.pdf>>.
10. KULKA, Jiří. *Arcana* [online]. 20. 12. 2003 [cit. 2011-03-18]. Pozitivní psychoterapie a poradenství pro nezaměstnané. Dostupné z: <<http://www.arcana.cz/texty/pozitivni-systemova-psychoterapie/pozitivni-psychoterapie-a-poradenstvi-pro-nezamestnane/>>.
11. LAZARSELD, Paul. *Sozpsy* [online]. 1933 [cit. 2011-03-15]. An unemployed village. Dostupné z: <<http://www.sozpsy.uni-hannover.de/marienthal/download/archiv211.pdf>>.
12. MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 172 s. ISBN 80-86429-08-3. s. 13-14.
13. MAREŠ, P., VYHLÍDAL, J., SIROVÁTKA, T. *Ztráta zaměstnání: reakce, plány, a flexibilita nezaměstnaných*. Praha: VÚPSV. Výzkumné centrum Brno, 2002. Dostupné z: <<http://www.praha.vupsv.cz/Fulltext/ztrata.pdf>>.

14. *Ministerstvo práce a sociálních věcí : Integrovaný portál MPSV* [online]. 2004 [cit. 2011-02-14]. Statistiky nezaměstnanosti z územního hlediska. Dostupné z: <<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem>>.
15. *Nezaměstnanost* [online]. Říjen 2005, [cit. 2010-11-08]. Dostupné z: <<http://ireferaty.lidovky.cz/305/728/Nezamestnanost>>.
16. Okres Březelav. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2005, last modified on 18. 2. 2011 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z : <http://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Březelav>.
17. *Psychoweb* [online]. 2009 [cit. 2011-03-10]. Relaxace - přehled metod. Dostupné z: <<http://www.relaxace.psychoweb.cz/>>.
18. VEJPUŠTEK, Leoš. *Hustopece-city* [online]. 2010 [cit. 2011-02-31]. Město Hustopeče. Dostupné z : <<http://www.hustopece-city.cz/mesto-hustopece/informace-o-meste/popis-mesta/2007-04-19.html>>.
19. ZLÁMAL, J. Nezaměstnanost. In *Vybrané sociálně patologické jevy*. Praha: 2000. s. 26.
20. Zprávy o situaci na trhu práce v Hustopečích
21. Úřad práce v Břeclavi: Kritéria úřadu práce v Břeclavi pro realizaci nástrojů a opatření aktivní politiky zaměstnanosti pro rok 2011

SEZNAM TABULEK

- Tab. č. 1: Administrativní členění okresu Břeclav
- Tab. č. 2: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2005
- Tab. č. 3: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2006
- Tab. č. 4: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2007
- Tab. č. 5: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2008
- Tab. č. 6: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2009
- Tab. č. 7: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2010
- Tab. č. 8: Situace na trhu práce v obci Hustopeče – rok 2011
- Tab. č. 9: Struktura uchazečů podle věku v letech 2009 – 2010
- Tab. č. 10: Struktura uchazečů podle vzdělání v letech 2009 – 2010
- Tab. č. 11: Struktura OZP evidovaných ÚP v Hustopečích v roce 2010

SEZNAM GRAFŮ

- Graf č. 1: Míra nezaměstnanosti na Hustopečsku v porovnání s okresem Břeclav, Jihomoravským krajem a Českou republikou
- Graf č. 2: Podíl mužů a žen na celkovém počtu uchazečů v Hustopečích – rok 2010
- Graf č. 3: Věková struktura uchazečů o práci v obci Hustopeče v roce 2010 (v %)
- Graf č. 4: Uchazeči o zaměstnání obci Hustopeče podle dosaženého vzdělání v roce 2010
- Graf č. 5: Uchazeči o zaměstnání v obci Hustopeče podle délky evidence v roce 2010
- Graf č. 6: Podíl OZP na celkovém počtu uchazečů v Hustopečích v roce 2010

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník, záznamový arch

Příloha č. 2: Základní charakteristiky respondentů

Příloha č. 3: Teorie zvládání stresu, Seligman

Příloha č. 4: Nástroje APZ, opatření APZ

Příloha č. 5: Vybrané projekty pro snížení nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji

Příloha č. 1: Dotazník, záznamový arch

Část první

Vaše osobní údaje:

1. Věk:

2. Pohlaví:

- ❖ muž
- ❖ žena

3. Rodinný stav:

- ❖ Svobodný/á
- ❖ Vdaná / ženatý
- ❖ Rozvedený/á

4. Úroveň nejvyššího dosaženého vzdělání:

- ❖ základní
- ❖ vyučení
- ❖ maturita
- ❖ vyšší odborné
- ❖ vysokoškolské

5. Počet dětí a jejich věk:

Část druhá

1. Jak dlouho jste bez práce:

- ❖ do 6 měsíců
- ❖ nad 6 měsíců
- ❖ nad 12 měsíců

2. Jaká je délka Vaší pracovní praxe?

3. Kolikrát jste byl/byla registrován/a na ÚP?

- ❖ Tohle je moje první registrace
- ❖ Podruhé
- ❖ Potřetí
- ❖ Vícekrát

4. Jakým způsobem hledáte práci

- ❖ Nabídky od pracovníků ÚP
- ❖ Inzeráty v tisku
- ❖ Internet
- ❖ Přes známé
- ❖ Jiný způsob:

5. Co děláte pro to, aby jste našli práci?

- ❖ Spoléhám na Úřad práce
- ❖ Nehledám práci, tato situace mi vyhovuje
- ❖ Nehledám, stejně mě nikde nevezmou
- ❖ Neustále aktivně hledám (inzeráty, známí....)
- ❖ Zvyšuji si kvalifikaci
- ❖ Jiný způsob:

6. V čem jste ochotni slevit, pro to, aby jste našli zaměstnání?

- ❖ Nechci v ničem slevovat
- ❖ Jsem ochoten/ ochotna se za práci i přestěhovat
- ❖ Jsem ochoten/ ochotna dojíždět
- ❖ Přijal/a bych práci za nižší mzdu
- ❖ Přijal/a bych práci na nižší pozici než jsem pracoval/a
- ❖ Pracoval/a bych i na částečný úvazek
- ❖ Jsem ochoten/ ochotna změnit svou kvalifikaci
- ❖ Jiné:

7. Jakým způsobem na vás působí neúspěšné pokusy při hledání zaměstnání

- ❖ Povzbuzují mě do dalšího hledání
- ❖ Poučí mě, přemýšlím, kde se stala chyba, co bych příště mohl/a udělat jinak
- ❖ Nedělám si z toho těžkou hlavu
- ❖ Každý neúspěch mě srazí na kolena, mám pocit neschopnosti

8. Máte pocit, že o Vás mají zaměstnavatelé menší zájem než o ostatní? Co myslíte, že je toho příčinou?

- ❖ Nemám pocit, že bych byl/a nějakým způsobem handicapován/a
- ❖ Ano, proto, že mám malé děti
- ❖ Ano, protože mám nízkou úroveň vzdělání
- ❖ Ano, kvůli mému zdravotnímu stavu
- ❖ Ano, protože nemám praxi
- ❖ Ano, z důvodu věku
- ❖ Jiné důvody:

9. Můžete popsat pocity, které prožíváte v souvislosti s Vaší nezaměstnaností prožíváte?

- ❖ Pocit beznaděje
- ❖ Bezcennost
- ❖ Apatie
- ❖ Úlevu (jako konec nejistoty, která předcházela ztrátě zaměstnání)
- ❖ Obavy z budoucnosti
- ❖ Začátek něčeho nového
- ❖ Zklamání
- ❖ Klid a pohoda
- ❖ Zlost, hněv
- ❖ Pocit křivdy
- ❖ Jiná odpověď:

10. Začínáte pocít'ovat nějaké problémy s psychikou v souvislosti s Vaší nezaměstnaností? Pokud ano, jaké?

- ❖ Nemám žádné problémy s psychikou
- ❖ Deprese
- ❖ Stres
- ❖ Nervozita
- ❖ Pocit strachu
- ❖ Napětí
- ❖ Jiné:

11. Začínáte pocít'ovat nějaké zdravotní problémy v souvislosti s vaší nezaměstnaností? Pokud ano, jaké?

- ❖ Nemám žádné zdravotní problémy
- ❖ Nespavost
- ❖ Bolesti hlavy
- ❖ Zažívací obtíže
- ❖ Zhoršení stálého onemocnění
- ❖ Výkyvy váhy
- ❖ Jiné:

12. Pocít'ujete na svém chování nějaké znaky rizikového chování?

- ❖ Ne, nepocít'uji
- ❖ Začínám se uzavírat do sebe
- ❖ Vyhýbám se kontaktu s lidmi
- ❖ Začínám být vznětlivý/á nebo agresivní
- ❖ Začal/a jsem kouřit
- ❖ Kouřím více, než v minulosti
- ❖ Začal/a jsem pít alkohol
- ❖ Přihnu si častěji z lahve, pomáhá mi to zapomenout
- ❖ Začal/a jsem užívat jinou návykovou látku
- ❖ Jiné znaky:

13. Přinesla vám nezaměstnanost něco pozitivního? Co?

- ❖ Více času na koníčky
- ❖ Více času na rodinu
- ❖ Pocit, že můžu začít jinde a lépe
- ❖ Čas na domácnost
- ❖ Mám více času na své přátele
- ❖ Jiná pozitiva:

14. Jakým způsobem na Vaší nezaměstnanost reaguje vaše rodina?

- ❖ Ve všem mě podporují, mohu se na ně spolehnout
- ❖ Když je nejhůř pomohou, ale chtějí, abych se snažil/a hlavně sám/sama
- ❖ Nikdo mi nepomáhá, převládá nervozita a napjaté vztahy
- ❖ Nezajímá je to, je to prý můj problém
- ❖ Obviňují mě z neschopnosti
- ❖ Jiná odpověď

15. Změnila se nějakým způsobem Vaše rodinná atmosféra v důsledku Vaší nezaměstnanosti?

- ❖ Nezměnila se
- ❖ Zhoršila se
- ❖ Zlepšila se

16. Kdo je ve vaší tíživé situaci tou největší oporou?

- ❖ Manžel/ka
- ❖ Rodina
- ❖ Přátelé
- ❖ Sousedé
- ❖ Úřad práce
- ❖ Psycholog
- ❖ Někdo jiný:

17. Čí pomoc nejvíce postrádáte?

- ❖ Manžela/ky
- ❖ Rodiny
- ❖ Přátel
- ❖ Sousedů
- ❖ Úřadu práce
- ❖ Psychologa
- ❖ Někoho jiného:

18. Jaký způsob pomoci by vám nejvíce pomohl?

- ❖ V peněžní formě
- ❖ Duševní pomoc / podpora
- ❖ Jiný způsob:

19. Co vám pomáhá ve zvládnání vaší situace, jakým způsobem trávíte čas?

- ❖ Péče o zdraví
- ❖ Neustálé vzdělávání a samostudium
- ❖ Relaxace
- ❖ Víra
- ❖ Pravidelná denní aktivita
- ❖ Udržování vztahů se známými
- ❖ Záliby
- ❖ Cvičení
- ❖ Práce v domácnosti
- ❖ Jiné:

20. Má váš den nějaký pravidelný řád?

- ❖ Ano
- ❖ Ne
- ❖ Nevím

21. Jak se změnila vaše vztahy s okolím?

- ❖ Nic se nezměnilo
- ❖ Raději se lidem vyhýbám

- ❖ Vyhledávám společnost lidí více než dříve
- ❖ Jiná odpověď:

22. Co se stalo s vaším sebevědomím v průběhu vaší nezaměstnanosti?

- ❖ Vše zůstalo jako dříve
- ❖ Mé sebevědomí se zvýšilo
- ❖ Pociťuji lehký pokles
- ❖ Výrazně pokleslo
- ❖ Jiné:

23. Udržujete si svou kvalifikaci ?

- ❖ Ano, udržuji si ji
- ❖ Upadá
- ❖ Zvyšuji si ji
- ❖ Jiná odpověď:

24. Jste spokojen/a s přístupem pracovníků Úřadu práce?

- ❖ Ano
- ❖ Ne
- ❖ Nevím
- ❖ Jiná odpověď:

25. Jste dostatečně informováni o nabídce různých programů a služeb?

- ❖ Ano
- ❖ Ne
- ❖ Nevím

26. Využíváte těchto programů a služeb?

- ❖ Ano
- ❖ Ne

27. Co by podle Vás mohlo nezaměstnaným pomoci ?

- ❖ Více volných míst
- ❖ Rekvalifikace, kurzy, programy
- ❖ Lepší materiální zabezpečení pro dlouhodobě nezaměstnané
- ❖ Vstřícnější jednání na úřadech
- ❖ Pomoc psychologa
- ❖ Změna vládní politiky
- ❖ Jiná pomoc:

Vaše případné poznámky k dotazníku:

RM9

ZÁZNAMOVÝ ARCH

Osobní údaje:

Pohlaví:
 Věk: Muž 57 let
 Počet dětí a jejich věk: 2 - 27 a 31 let
 Rodinný stav: ženatý
 Uroveň dosaženého vzdělání: vyučený
 Jaká je délka vaší pracovní praxe? 38 let
 Jak dlouho jste veden/a v evidenci UP: 6 měsíců
 Po kolikáté jste registrován/a na UP? poprvé

Další údaje:

Jakým způsobem hledáte zaměstnání?

Dečry mě pomáhají s inzerátem a tak.

Jaké jsou Vaše požadavky na práci?

chtěl bych dělat dílnu, kamečnickou, rád je dohledat
jmal jsem má rád každý požadavek.

Jste ochoten/ ochotna v něčem slevit, proto, aby jste našel/a zaměstnání?

Budu dojíždět, klidně 40 kilometrů. Můžou se u
i domů s sebou uhradím, jsem vyzvěl.

Jakým způsobem na Vás působí neúspěšné pokusy při hledání zaměstnání?

Nikdy, já jsem ještě nikde, osobně nebyl, dcera je salona
získala ona má nějaké křeslo a křeslo nic.
Je vše, se se nerozumí.

Máte pocit, že o Vás mají zaměstnavatelé menší zájem než o ostatní uchazeče?

Nikdy co, mám před důchodem. kde si uražou na
kde důchodce, to radu nemou u toho mladého

Pokud ano, proč tomu tak podle Vás je?

Je starý.

Jaká je vaše momentální finanční situace?

Máme jsme s manželkou starou - tak jsme ho
přesvědčí a manželka má ne sluzit (dítě a kuchyní
(i k jídlu) ať pas to nemůžu pohnout máme dohodu
na starou babu, ona je u němé nemocné, ale mladá
a. Někdy se muořu ním, má pranda.

Můžete popsat pocity, které prožíváte v souvislosti s Vaší nezaměstnaností?

Nikdy, když nám někdy si honíme, mohl jsem om si
nad pranda dělat. říkám si, to nemůžu být pranda,
ať každý děláme přes 40 let a už to?
Jsem jsem žlutou rakousku as odkad si utajim
a omi pak háječi utajim ani to roziť už
pak nechteli, mo a pak slus. říkají já sem za 30 roky
mohl jít jinak, ale nechtěl jsem. Já nemám rád práci
něco jiní rožám na noh' udi ať háje se někdy chováte
no náa brzo. Já se mu 10, už 4 roky jsem uměl dohledat
dělá jsem všechno co bylo potřeba. Škoda mlout.

Začínáte pociťovat nějaké problémy s psychikou v souvislosti s Vaší nezaměstnaností?

Bojím se zblbnout a teď mám ras strach a toho jsem mi
jste radši z remou

Začínáte pociťovat nějaké zdravotní problémy v souvislosti s Vaší nezaměstnaností?

ne, malo jsem a dste jsem sa prudim' mesice skutk,
je urcit' m'ke nuplem i chodim po baraku a d'cem,
nikdy n' bragi i kockou.

Pociťujete na svém chování nějaké znaky rizikové chování?

Pokud ano, jaké?

ja nemam chut' nikoho videt, stejne su jsem, hardymu
pro smech. me uz radi aji j'ntom no, se musim
sem na prace misi pr'radit. nady sap baly, nco ryp'ni
no pat' monzika pit'mi radara, jak kdo pro ma j'nt'et

Myslíte, že Vám nezaměstnanost přinesla něco pozitivního? Co?

co? me.

Změnila se nějakým způsobem Vaše rodinná atmosféra v důsledku Vaší nezaměstnanosti?

jak vnímají další členové vaší rodiny vaší nezaměstnanost?

maminka s toho byla sp'lna, ale nic nerika. svasi
a, ale kdo s. ja' nepot'ubni, ab' me
nikdo b'oval. kam j'nt' m'ke, rad' sij jsem malal
ab' m'kenay, tak j'nt' rad'azal, ale rad' sij jsem malal
j'm, s. j'nt' s. ab' m'ke.

Kdo je ve vaší trživé situaci tou největší oporou?

maminka a d'ny.

Máte pevný denní režim, jakým způsobem trávíte Váš den?

Knasim se, ale klas'ni ani ne.

Myslíte, že teď když jste bez zaměstnání a máte víc volného času, zvládáte udělat během dne

myslíte, se mam chut' n'co d'lat, rad' d'lat'm, se
b'p'm, ab'ca nemusel s n'ym mlunk.

Proč tomu tak je?

ja' jsem psdil a'lem 7 recu dom. a robotu r
j'nt'm, m'ru kasdy den, naj'di jsem se a
se' jsem sp'at. Ted' Ted' uz' ani ny'm.

Co se stalo s Vaším sebevědomím v průběhu Vaší nezaměstnanosti?

jiem k mání, ne.

Udržujete si nějakým způsobem svoji kvalifikaci? Pokud ano, jak?

doma? a jak?

Jste spokojen/a s přístupem pracovníků Úřadu práce? Proč?

jo

Jste dostatečně informováni o nabídce různých programů a služeb?

ne

Využíváte těchto programů a služeb?

asi ne

Co by podle Vás mohlo nezaměstnaným pomoci?

zme na radu přítelky, aby dokázali dělat
nějaké věci, protože a normální ma
učinat věci, která dělat. Dneska samostatně
mudel organizaci a jiny přirodnosti a pak
naime nemá práci.

Poznámky:

Příloha č. 2: Základní charakteristiky respondentů

Základní charakteristika respondentů - ženy

Respondent	Věk	Počet registrací na ÚP	Nejvyšší dosažené vzdělání	Celková délka prac. praxe	Délka evidence na ÚP	Rodinný stav	Počet dětí, jejich věk
RZ1	20	2	maturita	0	do 6 měsíců	svobodná	0
RZ2	32	2	VOŠ	4 roky	16 měsíců	svobodná	0
RZ3	23	1	maturita	0	13 měsíců	svobodná	0
RZ4	33	1	VŠ	6 let	do 6 měsíců	svobodná	1 (3 roky)
RZ5	59	2	maturita	40 let	do 6 měsíců	vdaná	2 (31, 37 let)
RZ6	22	1	maturita	0	14 měsíců	svobodná	0
RZ7	27	1	základní	0	do 6 měsíců	svobodná	1 (4 roky)
RZ8	34	2	VŠ	5 let	8 měsíců	rozvedená	2 (4, 8 let)
RZ9	38	1	maturita	16 let	14 měsíců	rozvedená	0
RZ10	43	2	vyučená	9 let	36 měsíců	vdaná	1 (11 let)
RZ11	50	5	základní	2 roky	24 měsíců	vdaná	3 (14, 19, 25 let)
RZ12	27	2	maturita	4 roky	13 měsíců	rozvedená	1 (6 let)
RZ13	24	1	maturita	1 rok	11 měsíců	rozvedená	1 (4 roky)
RZ14	25	2	maturita	6 let	do 6 měsíců	svobodná	0
RZ15	27	2	VŠ	2 roky	do 6 měsíců	svobodná	0
RZ16	40	2	maturita	21 let	do 6 měsíců	vdaná	2 (13, 15 let)
RZ17	57	3	základní	3 roky	do 6 měsíců	vdaná	2 (33, 38 let)
RZ18	50	5	vyučená	15 let	do 6 měsíců	vdaná	3 (21, 27, 30)
RZ19	52	3	základní	10 let	do 6 měsíců	vdaná	3 (29, 31, 34 let)
RZ20	56	3	základní	38 let	do 6 měsíců	vdaná	0
RZ21	41	2	vyučená	12 let	24 měsíců	vdaná	1 (10 let)

Základní charakteristika respondentů - muži

Respondent	Věk	Počet registrací na ÚP	Nejvyšší dosažené vzdělání	Celková délka prac. praxe	Délka evidence na ÚP	Rodinný stav	Počet dětí, jejich věk
RM1	23	1	maturita	1/2 roku	13 měsíců	svobodný	0
RM2	35	1	VŠ	10 let	do 6 měsíců	svobodný	1 (5 let)
RM3	22	2	maturita	0	16 měsíců	svobodný	0
RM4	28	3	VŠ	1 rok	20 měsíců	svobodný	0
RM5	26	1	maturita	0	10 měsíců	svobodný	0
RM6	47	3	vyučen	10 let	36 měsíců	rozvedený	2 (25, 28 let)
RM7	43	3	vyučen	20 let	7 měsíců	ženatý	2 (3, 11 let)
RM8	56	4	vyučen	20 let	20 měsíců	rozvedený	1 (30 let)
RM9	57	1	vyučen	38 let	6,5 měsíce	ženatý	2 (27, 31 let)
RM10	20	1	maturita	0	do 6 měsíců	svobodný	0
RM11	20	1	maturita	0	do 6 měsíců	svobodný	0
RM12	26	2	vyučen	6,5 roku	do 6 měsíců	svobodný	0
RM13	22	3	maturita	11 měsíců	do 6 měsíců	svobodný	0
RM14	34	3	vyučen	16 let	do 6 měsíců	svobodný	3 (2roky, 2x 9 měs.)
RM15	21	1	maturita	5 měsíců	do 6 měsíců	svobodný	0
RM16	56	1	maturita	36 let	do 6 měsíců	ženatý	2 (13, 15 let)
RM17	38	1	vyučen	18 let	do 6 měsíců	ženatý	1 (10 let)
RM18	42	3	vyučen	25 let	do 6 měsíců	rozvedený	3 (2, 15, 25 let)
RM19	32	5	základní	10 let	do 6 měsíců	svobodný	1 (16 let)

Příloha č. 3: Teorie zvládání stresu

Stres, zdraví a zvládání

Dnešní uspěchaná společnost vyvíjí tlak na každého z nás. Neustále jsme nuceni dělat stále více věcí ve stále kratším čase. V našem každodenním životě se vyskytuje mnoho nepříznivých jevů – znečištěný vzduch, hluk, dopravní zácpy, kriminalita a pracovní přetížení. Navíc nás občas potkají závažné stresové události a vystavení stresu může vést k nepříjemným emocím, např. k úzkosti a depresi. Může vést rovněž ke vzniku lehké či těžké tělesné nemoci. Někteří lidé při setkání se stresovou situací začnou trpět závažnými psychickými nebo tělesnými potížemi, zatímco jiní nejenže netrpí žádnými potížemi, ale dle Atkinsonové je pro ně dokonce výzvou a vzbuzuje jejich zájem.⁷⁹

Dle Atkinsonové se stal stres populárním tématem a dále uvádí, že „sdělovací prostředky často připisují neobvyklé chování nebo nemoc vyčerpání nebo nervovému zhroucení způsobeného stresem.“⁸⁰

Atkinsonová tvrdí, že stres se vyskytne tehdy, když se lidé setkají s událostmi, jež vnímají jako ohrožení své tělesné nebo duševní pohody. Tyto události se obvykle nazývají stresory a reakce lidí na stresory stresové reakce.

Dle Atkinsonové jsou za stresové považovány události, které mají tři charakteristiky:

- neovlivnitelnost (pokud nemůžeme ovlivnit průběh událostí, zvyšuje se naše úzkost, i když tuto možnost nevyzkoušíme).
- nepředvídatelnost (neboť možnost předvídat výskyt stresové události – i když ji jedinec nemůže ovlivnit – obvykle snižuje intenzitu stresu)
- a míru, ve které představují výzvu pro hranice našich schopností a pro naše sebepojetí (některé situace jsou poměrně snadno ovlivnitelné a předvídatelné, ale přesto jsou prožívány jako stresové, protože nás tlačí až na hranice našich schopností a představují výzvu pro náš pohled na sebe samé.⁸¹

⁷⁹ ATKINSON, R. L. *Psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 751 s. ISBN 80-7178-640-3. s. 486-487.

⁸⁰ ATKINSON, R. L. *Psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 751 s. ISBN 80-7178-640-3. s. 487.

⁸¹ ATKINSON, R. L. *Psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 751 s. ISBN 80-7178-640-3. s. 491.

Tab. č. 1: Posuzovací škála sociálního působení

Životní událost	Hodnota
Smrt partnera	100
Rozvod	73
Rozchod manželů	65
Uvěznění, výkon trestu, odnětí svobody	63
Smrt blízkého příbuzného	63
Vlastní zranění nebo nemoc	53
Sňatek	50
Výpověď z práce	47

Zdroj: R. Atkinson, Psychologie – vlastní zpracování

Tab. č. 2: Reakce na stres

Psychické reakce	Fyziologické reakce
Úzkost	Zrychlení metabolismu
Vztek a agrese	Zrychlení srdeční činnosti
Apatie a deprese	Dilatace (rozšíření) zornic
Oslabení kognitivních funkcí	Zvýšení krevního tlaku
	Zrychlení dýchání
	Svalové napětí
	Vylučování endorfinů a ACTH
	Uvolňování cukru z jater

Zdroj: R. Atkinson, Psychologie – vlastní zpracování

Dlouhodobá nezaměstnanost jako stresor

Dlouhodobá nezaměstnanost se nepříznivě projevuje na psychickém stavu postiženého. Mnohým nezaměstnaným se již nikdy nepodaří vrátit se zpět do normálního pracovního procesu a jejich nezaměstnanost skončí sociální podporou nebo invalidním důchodem. Jsou i tací, které nová situace podnítlí k úsilí sehnat si novou práci a i přes nepříznivé okolnosti se jim podaří úspěšně se znovu zařadit do pracovního procesu.

Nezaměstnanost přináší v první řadě potřebu vyrovnat se s novou životní situací, která pro postiženého znamená stres.⁸²

Teorie zvládání stresu

Action x state

Bollová popisuje teorie Kuhla, který vychází z Lazarusových teorií, který popisuje dva typy osobnosti: tzv. *action a state*.

Action je typ činný, činorodý, plný elánu jednat.

State je typ určitého stavu orientace v situace.

Dle Bollové Kuhl zjistil, že action typ je ve stresové situaci schopen ještě lépe pracovat, zatímco druhý typ state, ve stresové situaci nejedná, ale jen vyčkává.⁸³

Bollová dále uvádí, že podobné procesy mohou probíhat i v období dlouhodobé nezaměstnanosti. I zde se může přeměnit typ action na typ state. Například po roce velice aktivního hledání práce jedinec typu action natolik vyčerpal své síly, že podlehne pasivitě a stane se typem state, začne vyčkávat, co bude. Nezaměstnanost přináší pro jedince téměř denně řadu neúspěchů, každá žádost o práci, konkurzní řízení apod., kdy je nezaměstnaný odmítnut, znamená neúspěch se kterým se musí vrovnat. K tomu aby jedinec mohl celou sérii neúspěchů po několik měsíců vydržet, musí přejít z aktivního chování do pasivního „Kuhl uvádí, že stát se state typem, je vlastně jakousi ochranou jedince, způsobem, jak situaci lépe přežít.“⁸⁴

Live events

Bollová dále popisuje výzkum Holmese a Raheho (1967), kteří posuzují nezaměstnanost z hlediska *live events*. Propuštění z práce připisují značnou stresovou váhu, dále dospívají k poznatku, že jeden *live event* vyvolá automaticky celou řadu dalších *live events*. Pokud je například jedinec propuštěn z práce, ihned se připojí další *live events*, např. omezené finanční možnosti, změna pracovních zvyklostí, rozbití časové struktury dne, rodinné těžkosti, rozpad rodiny, rozvod, změny sociálních aktivit atd. Kumulace těchto *live events* dle Bollové zvyšuje celkovou stresovou situaci.⁸⁵

⁸² BUCHTOVÁ, B. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 64 s. ISBN 80-210-2425-9. s. 24.

⁸³ BUCHTOVÁ, B. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 64 s. ISBN 80-210-2425-9. s. 25.

⁸⁴ BUCHTOVÁ, B. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 64 s. ISBN 80-210-2425-9. s. 25.

⁸⁵ BUCHTOVÁ, B. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 64 s. ISBN 80-210-2425-9. s. 26.

Helplessness

Seligmanova teorie (1975, 1983) podle Bollové popisuje teorii *helplessness*, jejímž základem je pocit jedince, že situaci, ve které se právě ocitá, nemůže kontrolovat. Ať dělá co dělá, sám situace nemůže ovlivnit. Vznik pocit bezmocnosti. Zvláště po celé řadě neúspěchů dotyčná osoba rezignuje, neboť je přesvědčená, že stejně na situaci nemůže nic změnit⁸⁶

Bollová jako příklad uvádí Selingmanovy pokusy:

„Seligman vychází ve své teorii z procesů učení. Potvrzuje svou teorii v pokusech na krysách, kde se zvířata učí běhat v labyrintu. Jedna skupina krys se naučí dvakrát tak rychle proběhnout labyrintem. Do svého pokusu zařazuje Seligman třetí skupinu krys, která dostává elektrické rány, ať běží dobře, nebo špatně. Tato skupina na konci všech pokusů neběží vůbec. Krysy zůstanou na startu stát, i když je na konci labyrintu čeká odměna jídlem. Seligman zde dochází k poznatku, že krysy se naučily bezmocnosti.“⁸⁷

Základem této teorie dle Bollové je, že zde chybí orientace ve správném jednání, protože ať krysa běží správně či ne, v obojím případě je potrestaná, nemůže se orientovat, které jednání má zvolit, a tak nakonec nedělá nic. Dostavuje se stav bezmocnosti, který ovlivňuje jak procesy učení, tak i motivace, vůle a citů.

Bollová uvádí, že motivační poruchy se projevují pasivitou, v citech dochází ke smutku a k depresivní náladě. V nezaměstnanosti se často setkáváme s pocitem bezmocnosti. Dotyčný se již dostavil na několik konkurzních řízení, byl několikrát odmítnut, po několika měsících, kdy se ucházel již o mnoho pracovních míst, může ztratit důvěru ve své vlastní schopnosti a v pasivitě vyčkávat další osudové rány, o kterých je přesvědčen, že jim nemůže zabránit. „Ztráta vlastního přesvědčení jedince, že situaci svým chováním nemůže ovlivnit, se projevuje bezmocností a depresivními symptomy“.⁸⁸

Self efficacy

Další teorie, kterou se Bollová zabývá je Bandurova teorie *self efficacy* z roku 1977. Podle této teorie je důvěra základem ve vlastní eficienci neboli působivost. Zde je hlavně o to, zda je

⁸⁶ BUCHTOVÁ, B. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 64 s. ISBN 80-210-2425-9. s. 26.

⁸⁷ BUCHTOVÁ, B. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 64 s. ISBN 80-210-2425-9. s. 26.

⁸⁸ BUCHTOVÁ, B. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 64 s. ISBN 80-210-2425-9. s. 26.

jedinec přesvědčen, že sám může situaci svým jednáním ovlivnit a mít úspěch. V situaci, kdy jedinec není přesvědčen, že by sám situaci mohl ovlivnit a očekává neúspěch, se dostává do stavu rezignace a apatie, která po delším trvání vede k depresivním symptomům.⁸⁹

⁸⁹ BUCHTOVÁ, B. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 64 s. ISBN 80-210-2425-9. s. 28.

Příloha č. 4: Nástroje APZ, opatření APZ

Nástroje APZ

Rekvalifikace (§ 108 zákona o zaměstnanosti)

Rekvalifikace je významnou součástí aktivní politiky zaměstnanosti. Význam rekvalifikace spočívá především v tom, že jednak může předcházet ztrátě zaměstnání, jednak vytváří uchazečům o zaměstnání lepší podmínky při jejich dalším uplatnění na trhu práce. Z hlediska zákona o zaměstnanosti se rekvalifikací rozumí udržení, obnova nebo získání nových kvalifikačních předpokladů uchazeče o zaměstnání pro výkon vhodného zaměstnání. Při určování obsahu a rozsahu kvalifikace se vychází z dosavadní kvalifikace, zdravotního stavu, schopností a zkušeností fyzické osoby, která má být rekvalifikována formou získání nových teoretických znalostí a praktických dovedností v rámci dalšího profesního vzdělávání.

Veřejně prospěšné práce (§ 112 zákona o zaměstnanosti)

Veřejně prospěšné práce jsou pracovní příležitosti, které vytváří zaměstnavatel nejdéle na 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců. Veřejně prospěšné práce mají převážně sezónní charakter, dohody však mohou být uzavírány během celého roku a mohou překročit daný rozpočtový rok. Jedná se zejména o práce nekvalifikované, spočívající v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí nebo jiných obecně prospěšných institucí. Uvedeným nástrojem budou podporováni uchazeči o zaměstnání, kteří pro své individuální charakteristiky nemohou bez použití nástroje APZ nalézt vhodné zaměstnání.

Společensky účelná pracovní místa (§ 113 zákona o zaměstnanosti)

Uvedeným nástrojem budou podporováni uchazeči o zaměstnání, kteří pro své individuální charakteristiky nemohou bez použití nástroje APZ nalézt vhodné zaměstnání.

Zřízená pracovní místa

Výše příspěvku na zřízení jednoho nového pracovního místa bude posuzována dle předpokládaných kalkulovaných nákladů v podnikatelském záměru, stability a kvality podnikatelského záměru, dále pak situace na trhu práce, podle míry nezaměstnanosti v daném regionu a společenské účelovosti a bude poskytován do maximální výše příspěvku

90 000,- Kč/1 místo. Při zřízení 10 a více míst v rámci jedné dohody může příspěvek činit až 130 000,-Kč/1 místo.

Vyhrazená pracovní místa

Nástroje a opatření APZ jsou určena zaměstnavatelům na vyhrazování pracovních míst uchazečům, kterým je věnována zvýšená péče. Přijme-li zaměstnavatel na vyhrazené pracovní místo uchazeče o zaměstnání, může mu být poskytován příspěvek až do výše 11 000,- Kč měsíčně po dobu jednoho roku.

Společensky účelná pracovní místa - OSVČ

Úřad práce může poskytnout příspěvek na SÚPM uchazeči o zaměstnání, který začne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost. Uchazeči, kteří budou žádat o finanční příspěvek musí předložit zpracovaný podnikatelský záměr. Upřednostněni budou ti, kteří absolvovali rekvalifikační kurz Základy podnikání. Uchazeči, který již vykonával samostatnou výdělečnou činnost, nebude na stejný předmět podnikání finanční příspěvek poskytnut. Příspěvek je určen uchazečům, kteří se rozhodnou zahájit SVČ v oboru, u něhož lze s ohledem na situaci na trhu práce předpokládat jeho uplatnitelnost. Výše příspěvku na místo zřízené uchazečem k výkonu SVČ bude posuzována dle předpokládaných kalkulovaných nákladů, situace na trhu práce, podle míry nezaměstnanosti a společenské účelovosti a bude poskytován do maximální výše 90 000,- Kč.

Překlenovací příspěvek (§ 114 zákona o zaměstnanosti)

Překlenovací příspěvek může ÚP poskytnout osobě samostatně výdělečně činné, která přestala být uchazečem o zaměstnání a které byl poskytnut příspěvek na zřízení pracovního místa OSVČ (§ 113 odst. 1). Překlenovací příspěvek se poskytuje na úhradu provozních nákladů, které vznikly a byly uhrazeny v období, na které je překlenovací příspěvek poskytnut. Překlenovací příspěvek se poskytuje nejdéle na dobu 5 měsíců. Měsíční výše příspěvku činní nejvýše 5 831,- Kč.

Příspěvek na zapracování (§ 116 zákona o zaměstnanosti)

Příspěvek může být poskytován zaměstnavateli, který do pracovního poměru přijímá uchazeče o zaměstnání, kterému je při zprostředkování zaměstnání věnována zvýšená péče. Výše příspěvku se řídí ustanovením § 116 odst. 2 zákona o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program (§ 117 zákona o zaměst.)

Příspěvek je určen zaměstnavateli, který přechází na nový výrobní program a nemůže pro své zaměstnance zabezpečit práci v rozsahu stanovené týdenní pracovní doby. Přechodem na nový podnikatelský program se rozumí taková změna výroby nebo poskytovaných služeb, při které dochází k zásadním technologickým změnám nebo změna předmětu podnikání zapsaná v obchodním rejstříku nebo živnostenském oprávnění. Výše příspěvku se řídí ustanovením § 117 odst. 2 zákona o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Opatření APZ

Poradenské činnosti (§ 105 zákona o zaměstnanosti)

Poradenství je uskutečňováno formou poradenských programů zaměřených na posouzení osobnostních a kvalifikačních předpokladů a kompetencí nutných pro optimální pracovní směrování uchazečů o zaměstnání. Programy dále pomáhají v orientaci na trhu práce, motivaci a aktivizaci účastníků, nácviku prezentačních schopností a dovedností potřebných k úspěšnému zvládnutí výběrových řízení, posilují obecnou finanční gramotnost.

Opatření na podporu zaměstnání OZP

Za chráněné považuje Úřad práce v Břeclavi kromě zákonem stanovených požadavků místo či dílnu, které je vytvořeno či vyhrazeno pro OZP s přihlédnutím na stupeň postižení. Přihlíží přitom k vytvoření nadstandardních pracovních a sociálních podmínek /bezbariérovost, zkrácený úvazek, sociální výhody, doprava apod./. V ostatních případech využije ÚP pro podporu zaměstnávání OZP ostatních forem APZ.⁹⁰

⁹⁰ Úřad práce v Břeclavi: Kritéria úřadu práce v Břeclavi pro realizaci nástrojů a opatření aktivní politiky zaměstnanosti pro rok 2011

Příloha č. 5: Vybrané projekty pro snížení nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji

Vybrané projekty pro snížení nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji

Všechny uvedené projekty jsou spolufinancovány z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ) a státního rozpočtu České republiky.

Aktivní padesátka v Jihomoravském kraji

Aktivní padesátka v Jihomoravském kraji se zaměřuje na začlenění skupiny uchazečů a zájemců o zaměstnání starších 50 let, zpět na trh práce.

Klienti projektu mohou absolvovat motivačně-poradenský modul, kurz základů PC a odborné rekvalifikační kurzy. Po dobu realizace bude klientům v rámci individuálního poradenství k dispozici kvalifikovaný psycholog.

Hlavním cílem tohoto projektu je zvýšit zaměstnatelnost a zaměstnanost v Jihomoravském kraji u osob, které v roce zařazení do projektu dosáhli věku 50 let.⁹¹

Šance pro vás v Jihomoravském kraji

Projekt Šance pro Vás v Jihomoravském kraji je zaměřen na začlenění dlouhodobě nezaměstnaných osob zpět na trh práce v Jihomoravském kraji. Projekt je postaven na zvýšeném podílu aktivity každého účastníka a to zejména při výběru absolvování vybraných aktivit na základě poznání svých osobnostních předpokladů, výběru vhodného rekvalifikačního programu, sestavení svého osobního Plánu rozvoje klienta.⁹²

Zpět na trh práce v Jihomoravském kraji

Cílovou skupinou pro tento projekt jsou uchazeči a zájemci o zaměstnání s chybějícím či maximálně s dokončeným základním vzděláním.

Hlavní skupinou jsou uchazeči o zaměstnání, kteří:

⁹¹ *Evropský sociální fond v ČR* [online]. 12. 2. 2009, 17. 2. 2011 [cit. 2011-03-01]. Aktivní padesátka v Jihomoravském kraji.

Dostupné z : <<http://www.esfcr.cz/projekty/aktivni-padesatka-v-jihomoravskem-kraji>>.

⁹² *Sanceprovasvjm* [online]. 2009 [cit. 2011-03-01]. Šance pro vás v Jihomoravském kraji.

Dostupné z : <<http://sanceprovasvjm.rcv.cz/index.html>>.

- jsou evidováni na okresních úřadech práce v Jihomoravském kraji, bez ohledu na délku evidence na ÚP
- dosáhli maximálně základního vzdělání

Projekt svojí náplní a strukturou vzdělávacích aktivit vede účastníky k odstranění bariér zamezujících úspěšnému vstupu či novému zapojení na trh práce.⁹³

Most ke vzdělávání v Jihomoravském kraji

Projekt "MOST KE VZDĚLÁVÁNÍ v Jihomoravském kraji" je zaměřen na zvýšení zaměstnatelnosti cílové skupiny uchazečů a zájemců o zaměstnání s minimálně úplným středním nebo úplným středním odborným vzděláním na trhu práce prostřednictvím realizace komplexního programu odstraňující bariéry znesnadňující trvalý vstup na trh práce v Jihomoravském kraji.⁹⁴

Aktivní rodina

Projekt Aktivní rodina (celým názvem Aktivní politika podpory návratu žen a mužů na rodičovské dovolené na trh práce v JMK) je zaměřen na pomoc maminkám a tatínkům na mateřské nebo rodičovské dovolené při hledání práce a nástupu do zaměstnání. Zúčastnit se tedy mohou bezplatně všichni rodiče na mateřské nebo rodičovské dovolené. Pomáhají s přípravou na výběrové řízení, pracovní pohovor, sladit pracovní a rodinný život.⁹⁵

Podnikáním k novým možnostem

Tento projekt je určen nezaměstnaným osobám do 25 let, které chtějí zahájit samostatnou výdělečnou činnost.

V rámci projektu "Podnikáním k novým možnostem" absolvuje každý účastník zdarma tyto rekvalifikační programy:

- Základy podnikání
- Daňová evidence

Dále si můžete vybrat jeden z odborných kurzů:

- Kosmetické služby

⁹³ *Zpetnatrhpracevjm* [online]. 2009 [cit. 2011-03-01]. Zpět na trh práce v Jihomoravském kraji.

Dostupné z: <<http://zpetnatrhpracevjm.rcv.cz/index4.html>>.

⁹⁴ *Most ke vzdělávání v JMK* [online]. 2009 [cit. 2011-03-13]. Most ke vzdělávání v Jihomoravském kraji.

Dostupné z: <<http://mostkevzdelavani.webnode.cz/>>.

⁹⁵ *Aktivni-rodina* [online]. 2009 [cit. 2011-03-01]. Představení projekt aktivní rodina.

Dostupné z: <<http://www.aktivni-rodina.cz/>>.

- Manikúra včetně nehtové modeláže
- Masáže⁹⁶

Chopím se šance

V květnu 2009 byl zahájen projekt s názvem CHOPÍM SE ŠANCE určený jak lidem se zdravotním postižením hledajícím práci, tak zaměstnavatelům, kteří mají zájem člověka s postižením zaměstnat. Projekt bude nabízet své služby po dobu následujících tří let v celém Jihomoravském kraji a kraji Vysočina. Hlavní náplní projektu je podpora lidí se zdravotním postižením (tělesným, mentálním, duševním onemocněním a civilizačními nemocemi, příp. jejich kombinací) při hledání zaměstnání a zprostředkování kontaktu mezi nimi a potenciálním zaměstnavatelem. Tento projekt je určen také zaměstnavatelům z Jihomoravského kraje a kraje Vysočina, kteří mají zájem zaměstnat osoby se zdravotním postižením.⁹⁷

⁹⁶ Edu Agency [online]. 2009 [cit. 2011-03-01]. Podnikáním k novým možnostem.

Dostupné z: <<http://www.edu-agency.cz/projekty-esf/3-podnikanim-k-novym-moznostem>>.

⁹⁷ Ligavozic [online]. 2007 [cit. 2011-03-01]. Chopím se šance.

Dostupné z: <<http://www.ligavozic.cz/?akce=235>>.